

היינה

מחזה בשתי מערכות

מאת מוטי לרנר

©

המחזה נכתב על פי קורות חייו של המשורר היהודי-גרמני היינריך היינה בימי גלותו בצרפת בשנים 1831-1856. למרות שהוא עוסק בדמות היסטורית, אין זה מחזה דוקומנטארי המקפיד על דיוק בפרטים ההיסטוריים, ורוב המתרחש בו הוא פרי דמיונו של המחבר.

הדמויות:

1. היינריך היינה (34) - משורר גרמני גולה
2. לודוויג בקרמן (45) - עיתונאי גרמני גולה
3. מתילדה (19) - אשתו של היינה
4. מרי (30) – נסיכה פריזאית חובבת שירה
5. אלפרד (40) – יועץ למלך צרפת ובעלה של מרי
6. וולפגנג שטראוס (35) – מתרגם גרמני גולה
7. ז'נט (40) - אשתו של שטראוס, ואהובתו של בקרמן
8. בראונר (35) - משורר גרמני גולה
9. מרתה (26) – מלצרית בבית קפה בפריז
10. יוליוס קאמפה (50) – המו"ל של היינה
11. פרידריך וילהלם (60) – מלך פרוסיה
12. הופמן (40) – מזכיר המלך
13. אלבר (50) - שוטר פריזאי
14. שומרי גבול, קצין, נגן רחוב, מהפכנים, וכו'.

העלילה

עלילת המחזה מתרחשת במקומות שונים בפריז ובגרמניה. הבמה ריקה, למעט אביזרים הכרחיים, והיא מאפשרת מעבר מהיר וקל ממקום למקום.

השירים

שירי היינה המופיעים במחזה תורגמו לעברית בידי פרופ' שמעון לוי ומוטי לרנר.

מערכה ראשונה

1. גבול גרמניה-צרפת. 1831. לילה. סופה. לבמה נכנסים היינה ויוליוס קאמפה ב"מרכבה". קאמפה מצליף ב"סוסים".

קאמפה:	לו שמעת בקולי, לא הייתי צריך להבריא אותך לגבול כמו גנב בלילה.
היינה:	אני גאה לברוך, יוליוס.
קאמפה:	רק שוטה כמוני מסוגל להוציא לאור ספר בו כתוב שמלך פרוסיה והבישופים יבלעו זה את קיאו של זה, כדי לשעבד יחדיו את גרמניה.
היינה:	אתה תוסיף עוד קומה לבית שלך בזכות הספר הזה.
קאמפה:	בגללו המלך שלח אחריך צבא של בלשים, היינריך.
היינה:	הוא רוצה לגלות איך אני כותב, כדי לכתוב כמוני.
קאמפה:	הוא שלח אותם כי פגעת בכבודו! (בזעם) ולמה היית חייב להוסיף את הבדיחה המטופשת על המודעה של יהוה הזקן בעיתונים, שהוא לא הסמיך אף אדם בעולם לדבר בשמו? הרי קוממת עליך את כל הכנסייה.
היינה:	גם אתה צחקת כשקראת אותה.
קאמפה:	המלך יהרוג אותך בגללה.
היינה:	על מה אתה כועס יותר, יוליוס? שעזבת את האח הבוערת בביתך בחצות הלילה, או שהאווז שלך החליט להטיל ביצי זהב בפריז?
קאמפה:	אל תתייחר, היינריך. אף מו"ל מלבדי לא יוציא לאור את הספרים שלך.
היינה:	אני די בטוח ששיחדת את הצנזור כדי שיאסור למכור את הספר הזה. מה שנאסר, נמכר תמיד יותר טוב.
קאמפה:	לא הפעם.

הם עוצרים במעבר הגבול. קאמפה מבליג על כעסו, ומחבק את היינה.

קאמפה:	אני מקווה שאתה מספיק חכם ומספיק צנוע כדי להישאר בחיים.
--------	--

קאמפה יוצא. היינה מושיט ניירותיו לשני השומרים.

שומר א':	לא עוברים בלילה. תבוא בבוקר.
היינה:	(נותן לו מטבע) קח.
שומר א':	אתה רוצה שאני אפתח שער בחצות לילה בשביל תאלר אחד?

היינה מוציא עוד מטבע. שומר ב' שהציץ בתעודות, ממהר לפתוח את השער.

שומר ב':	מר היינה? כבוד גדול הוא לי. אדוני יכול לעבור.
שומר א':	קודם שישלם.
שומר ב':	לפני שנה פגשתי אישה יפה, מר היינה. לבחור מכוער כמוני לא היה סיכוי. אבל כל ערב קראתי לה אחד משיריך, וכעבור חודשיים התחתנו.

היינה מחזיר את המטבע לכיסו, חוצה את הגבול ויוצא.

2. אור על לשכת המלך פרידריך וילהלם, בה נמצאים המלך, הופמן, וקאמפה.

- פרידריך: יוליוס ידידי, אני מתקשה להאמין שאדם נאור כמוך, פטריוט ושומר חוק, הברית את היינה לגבול.
- קאמפה: הסעתי אותו בתום לב, אדוני. לא ידעתי שהוא בורח.
- פרידריך: לא קראת את "תמונות מסע" שלו, שאתה עצמך הוצאת לאור?
- קאמפה: לא העליתי בדעתי שהוד מעלתו ירדוף אותו בגלל ספר כזה.
- פרידריך: אני מוכן לבלוע את קיאם של הבישופים כדי לשעבד את גרמניה!?
- קאמפה: הוא הוסיף את המשפט הזה בזמן ההגהות, מבלי שהבחנתי בו.
- הופמן: מאחר שהסעת אותו, מר קאמפה, אתה ודאי יודע לאן מועדות פניו.
- קאמפה: אמרתי לך. הוא נוסע לפריז. הוא רוצה לכתוב שם.
- פרידריך: על מה?
- קאמפה: על חיי האהבה של הפריזאים, אדוני.
- פרידריך: זה דווקא נשמע מעניין. לתשומת ליבך, יוליוס, אם הוא יכתוב על נושאים אחרים, אתה תעמוד לדין על שקר למלך.
- קאמפה: הוד מעלתו, היינה הוא אדם בלתי צפוי. הוא עלול לכתוב גם על חריות האזרח שמלך צרפת הנהיג לאחרונה.
- הופמן: (למלך) זה בדיוק מה שאמרתי לך, אדוני. (לקאמפה) היינה חייב ללמוד מה מותר ומה אסור בשירה. אין לנו ברירה, אלא להחרים את כל העותקים של הספר הזה.
- קאמפה: השקעתי בהם הון עתק, אדוני.
- פרידריך: לטובתו, כדאי שתזהיר אותו. אני מנסה לבנות כאן ממלכה לאלף שנים. כל מי שניסה להפריע לי, כבר לא יכול להתחרט. אם הוא חושב שידי קצרה מלהשיג אותו בפריז, הוא טועה. (חשכה)

3. פריז. לילה. בית הקפה בו מתקבצים הגולים הגרמניים. בפינה קבצן מנגן באקורדיון. ליד אחד השולחנות יושבים בקרמן, בראונר, ז'נט ושראוס.

- בקרמן: כך לא תתחולל מהפכה בגרמניה. כשהמלך פרידריך ישמע ממרגליו מה יופיע בגיליון הבא של "המהפכה הגרמנית", הוא ימשיך לישון בשלווה.
- בראונר: אני כותב את שיריי בנהמת ליבי, לודוויג.
- שראוס: אני מוכן לתרגם עוד מאמר של רובספייר.
- בקרמן: האשמה כולה מוטלת על קומקום החרסינה שעומד אצלך על השידה.
- בראונר: קומקום החרסינה הסיני שלי?
- בקרמן: אתה חושש שאם תכתוב משהו שיכעיס את המלך, תיאלץ לברוח, ובטלטולי הדרך הקומקום הזה יישבר.
- בראונר: קניתי אותו כדי להכין תה.
- בקרמן: הרוכל שמכר לך אותו, היה סוכן של המלך, שרצה לרפות את ידיך.
- שראוס: על זה בודהה היה אומר שהחירות פנימית...
- ז'נט: מספיק, וולפגנג.
- בקרמן: אם שוחרר מהפכה אנחנו, עלינו לשבור את כלי החרסינה שלנו.

נכנסת מרתה.

מרתה: סוגרים.
 שטראוס: ומה יהיה על המהפכה, מרתה?
 מרתה: עוד מעט ירד גשם. זה לא מזג אויר בשביל מהפכה.
 בראונר: מי שיִנְק משדייך, מרתה, יהיה עבד כל חייו.
 מרתה: מהשדיים שלי, אדוני, יִנְקו ילדים של מהפכן אמיתי.

לפתע נשמעות תקיעות חצוצרה וקריאות "עצור!". גבר, שמזוודה בידו, נכנס במרוצה, ולפני שמישהו מזהה אותו, הוא מחבק את מרתה, ומסתיר את פניו בחיקה. השוטר אלבר הנכנס אחריו איננו מזהה בו את הבורח.

אלבר: לא נכנס לכאן מישהו? אני הולך ברחוב ובודק את המנעולים, ופתאום מישוהו רץ. "עצור!" אני צועק. "אֵיין מומנט" הוא עונה. לא הספקתי לכבול אותו, והנה מופיעים חמישה בריונים ורוצים לחטוף אותו. אני תוקע בחצוצרה. הם בורחים. אבל כשאני מחזיר את החצוצרה לחגורה, ה-"אֵיין מומנט" הזה נעלם.
 בקרמן: לא ראינו אף אחד, מסייה אלבר.
 אלבר: אם תראו אותו, תזעיקו אותי. נכון?
 בקרמן: בהחלט, מסייה אלבר.

השוטר יוצא. מרתה מרפה מהגבר האלמוני ומסדרת את מחוכה.

מרתה: אדוני הנכבד לא היה מוכרח לנצל את הרגש הפטריוטי שלי.

הנוכחים נדהמים לגלות שהגבר איננו אלא היינה.

בקרמן: היינריך!
 שטראוס: אלוהים שבשמיים.
 בראונר: ברוך הבא, מר היינה.
 מרתה: זה היינריך היינה?
 היינה: בכבודו ובעצמו. לא ידעתי שמשוררים זוכים לכבוד כזה בפריז. פמליה שלמה של סוכני המלך המתינה לי.
 מרתה: היינריך היינה! עוד רגע ואני מתעלפת!
 בקרמן: קראנו את "רשימות מסע" שלך, היינריך, וידענו שהמלך לא יבליג. בכל יום חיפשנו אותך בין הבורחים.
 בראונר: שמענו שהמשטרה החרימה את כל העותקים של הספר.
 היינה: כששוטר בגרמניה רואה אדם מחזיק עט, הוא שולף מיד חרב.
 שטראוס: **(לוחץ את ידו)** רובספייר אומר בספרו על המהפכה, שאני מתרגם לגרמנית, כי כל משורר של אמת הוא גם מהפכן...
 ז'נט: מספיק, וולפגנג.
 בקרמן: בירה לכולם, מרתה. הבה נרים כוס לחיי הצנזורים בגרמניה, שבזכותם נקים כאן לגיונות של סופרים שוחרי חופש.

היינה: דווקא קיווייתי שהמנוולים האלה יתפסו אותי. בריחה מהגרדום הייתה מכפילה את מכירת הספרים שלי. בעצם, מוטב היה שיוציאו אותי להורג. שירים של קדושים מתים נמכרים הרבה יותר טוב.

כולם צוחקים, משיקים כוסות ושותים.

בקרמן: עלה במוחי רעיון, היינריך. בגיליון הבא שלנו נפתח מדור חדש. שיחות היינה ובקרמן. לא סתם שיחות, אלא ויכוחים, פלפולים, עקיצות, מריטת נוצות וכרבות. יחד נלגלג על המלך הבור, על האריסטוקרטיה הרקובה, על הכנסייה המושחתת.

ז'נט: על האינטליגנציה האימפוטנטית.

בראונר: **(להיינה)** בצרפת לא יעזו לצנזר אותך.

בקרמן: הגיליונות האלה יימכרו בכל גרמניה. בחנויות ספרים. בבתי מרקחת.

בדוכני הירקות. באטליזים. בתוך כמה חודשים מלך פרוסיה יצא מדעתו.

הוא יהיה השליט הראשון בעולם שיודח בעזרת שני עטים.

שטראוס: מחר תשוחחו בכיכר הגיליוטינה שערפה את ראשו של המלך.

בראונר: ומשם נלך לחורבות הבסטיליה, ותשוחחו ליד כתמי הדם שניגר מפצעי המורדים.

היינה: ואחר כך תבואו כולכם לומר קדיש בהלוויה שלי.

בקרמן: איזה הלוויה?

היינה: אתם לא רואים את החבל הכרוך על צווארי?

מרתה: אל תדאג, מר היינה. תמיד תוכל לנצל את הרגש הפטרייטי שלי.

בקרמן: כאן צרפת, היינריך. הייתה כאן מהפכה לפני כמה שנים.

היינה: אני בטוח שמלך צרפת ומלך פרוסיה שמעו עליה, אבל אני גם בטוח

שלמען הידידות ביניהם הם לא יהססו להדק את החבל הזה, עד שיהיה לי

קשה מאוד לנשום.

בקרמן: גם אחרי עוקבים בלשים, היינריך. כבר הצעתי למלך פרוסיה לחסוך את

הוצאות השכר שלהם, ולשכור אותי לעקוב אחרי עצמי.

היינה: לו היית כותב כמוני, הוא היה הורג אותך מזמן.

שתיקה. בקרמן נפגע. ידידיו, המודעים לרגישותו, חוששים מתגובתו. היינה מתנצל.

היינה: זה הפחד, לודוויג. הפחד הזה שארב לנו ברחובות היהודים בפרנקפורט,

בדיסלדורף, בהמבורג. מה אני יכול לעשות כשמישהו רודף אחרי עם סכין

שלופה? לספר לו בדיחה? כשאני נתקף פחד, אני מפריש רעל, כדי שמי

שיטרוף אותי, ימות.

בקרמן: **(סולח)** אם אתה חושש כל כך לחייך, אני אכיר לך אישה שתשיג לך את

חסותו של מלך צרפת.

4. טרקלין הנסיכה מרי. נכנסת מרי, יפהפייה מרשימה, כבת שלושים.

- מרי: בונז'ור, מסייה בקרמן.
 בקרמן: בונז'ור, הנסיכה מרי.
 היינה: (קד) היינריך היינה, גבירתי.
 מרי: אתה המשורר שמפחיד את מלך פרוסיה? אתה נראה עדין מדי. אתה גם לא כל כך מכוער, כפי שאפשר לצפות ממי שכותב תמיד על אהבה נכזבת.
 היינה: אני מקווה, גברתי, שכאן אכתוב על אהבה שלא הכזיבה.
 בקרמן: מלך פרוסיה לא מוטרד משירי האהבה של היינה, מדמואזל, אלא מאלה החושפים את עריצותו.
 מרי: דרך אגב, מסייה היינה, אתה חושב ששיריך החושפים את עריצות המלך הם שירים טובים?
 היינה: אם הם חושפים את הסיבות לעריצותו. אם הם מגלים מדוע הגרמנים נכנעים לו...
 בקרמן: הם טובים כי הם נכתבו בידי משורר שלא כותב על ייסורי ליבו, אלא על ייסורי ההמונים, כדי להכשיר אותם למהפכה.
 מרי: משוררים הכותבים להמונים, הם בדרך כלל המוניים.
 היינה: רק אם הם מתחנפים להמונים.
 בקרמן: אני מקווה שהנסיכה לא מזלזלת בחשיבות המהפכה.
 מרי: אני לא מזלזלת בחשיבות המהפכה. אני חרדה לגורל השירה.
 בקרמן: גורל השירה תלוי במשוררים, גבירתי. היינה זקוק להגנה כדי להמשיך לכתוב. אנחנו מבקשים שתשפיעי על ידידייך בממשלה לפרוש עליו את חסותם.
 מרי: הוא יזכה בחסות, אם שיריו יהיו ראויים.
 היינה: לולא הם היו ראויים, מלך פרוסיה לא היה מנסה להרוג אותי.
 בקרמן: לנסיכה יש השפעה רבה מאד על יועץ המלך ב- Palais-Royal¹.
 מרי: יותר מאשר למהפכן ותיק כמוך?
 בקרמן: יופייה של מדמואזל מעניק משקל רב לדבריה.
 מרי: כלומר, אתה מבקש ממני להציע ליועץ המלך את גופי?
 בקרמן: בשום פנים ואופן, גבירתי.
 מרי: אם אני צריכה להציע לו את גופי, כנראה שהנימוקים שלך למען היינה לא מספיק משכנעים. ואם הם לא מספיק משכנעים, אני לא מוכנה לשמוע אותם. תודה רבה.

בקרמן מחליף מבט עם היינה, רואה שהוא אינו מצטרף אליו, פונה ויוצא.

- היינה: השירה שלי, גברתי, לא ראויה בעיניה?
 מרי: אם אתה קנאי למהפכה כמו האיש הזה, ייתכן שהיא לא ראויה.
 היינה: אני מאהב, גברתי. מאהבים קנאים יותר לנשים מאשר למהפכות.
 מרי: גם בכישוריך כמאהב אני נוטה לפקפק.
 היינה: הגברת עדיין לא ניסתה אותם.

¹ ארמון המלך

מרי: הם כתובים על פניך.
היינה: הם כתובים על ליבי.

מרי צוחקת. היינה מנשק את ידה. נכנס אלפרד.

מרי: זהו אלפרד המחזור הנאמן שלי, ויועץ המלך.
היינה: היינריך היינה, אדוני.
מרי: הוא שמע שאני נפגשת איתך, ומיהר לברר אם יש לו סיבה לדאגה.
אלפרד: גברתי חושבת שיש לי סיבה לדאגה?
מרי: משוררים הם בני תמותה רגילים, אלפרד. אולי קצת יותר יהירים, אנוכיים, וקטנוניים.
היינה: מדמאזל חושבת שאני יהיר כי אני מעז לכתוב, שאני אנוכי כי אני כותב לפעמים על עצמי, שאני קטנוני כי אני חושש לחיי.
אלפרד: יש לך סיבה לחשוש לחיך, מסייה?
היינה: מלך פרוסיה לא אוהב את השירים שלי.
מרי: לכן הוא זקוק לחסות של מלך צרפת.
אלפרד: שירה בגרמניה היא עניין פנימי, שאנחנו לא נתערב בו.
היינה: אבל המהפכה שם איננה עניין פנימי, אדוני. אם בגרמניה ישלטו עריצים, היא תחריב את אירופה בקול נפץ אדיר.
אלפרד: ואם תכתוב שירים, העריצים הללו יוותרו על שלטונם?
היינה: לולא האמנתי בכך, לא הייתי כותב.
אלפרד: (למרי) אני רואה שהוא אכן יהיר, כפי שאמרת.
מרי: אם הוא יקבל חסות ויכתוב, השירה תכפה עליו צניעות.
היינה: אדוני יכול להבטיח למלך צרפת שלא אנצל את החסות הזאת נגדו.
אלפרד: אני מצטער, מסייה, אם ניתן לך חסות, ניאלץ לתת גם לרבים אחרים.
מרי: אלפרד יקירי, אני מקווה שלא אגלה יום אחד שהיינה לא זכה בחסות המלך, רק משום שרצית למנוע ממני להתענג בחברתו.
אלפרד: (צוחק) מסייה היינה יזכה בחסות שהוא מבקש, ולו רק כדי להוכיח לך שחשדת בי לשווא.

5. שחקן שר את השיר "בקשה" של היינה.

בעודי מבורך בקסם נשיקותיך, אני מתחנן אליך – בלי גרמניה!
מאושר בזרועותיך, אל תציקי לי בשאלות אין סוף.
על גרמניה לעולם אל תדברי אתי - על עֶבְרִי, על משפחתי ומולדתי -
איני סובל אותה – יש לי סיבות. איני סובל אותם - ויש לי סיבות.

אור בלשכת המלך פרידריך וילהלם. בלשכה נמצאים המלך, מזכירו וקאמפה.

פרידריך: יוליוס ידידי, אני לא אגלה לך כיצד הגיע לידי המאמר הזה של היינה, שקיבלת אתמול, אבל אני תוהה מה דעתך עליו. כאן, למשל, הוא מאשים אותי בבגידה. הוא טוען שהפרתי את הבטחתי לתת לפרוסיה חוקה.

- קאמפה: אני לא מסכים איתו, הוד מעלתו, אבל זוהי דעתו. היינה משורר ידוע. גם כבודו קורא מדי פעם בשיריו.
- פרידריך: שיכתוב שירים. לא מאמרים.
- קאמפה: המאמרים שלו מגדילים את תפוצת העיתון, אדוני.
- פרידריך: אני אתן לפרוסיה חוקה, כשפרוסיה תהיה בשלה לחוקה. כאשר אלה המכנים את עצמם מהפכנים לא ינצלו אותה לחתור תחתי.
- קאמפה: אדוני המלך, אני מוכן לפרסם מאמרים של שריך, שיסבירו את הדחייה בניסוח החוקה.
- פרידריך: אילו השרים שלי יכלו לכתוב כמוהו, הייתה לי ממשלה הרבה יותר טובה. אני לא עריץ, יוליוס, ולא אסגור את העיתון שלך. אבל אני אעשה הכל כדי להבטיח את עתידה של פרוסיה. בלי מלכות חזקה היא תשקע באנרכיה. דם יישפך כמים. למה? כדי שהיינה יוכל להתפרנס מהגיגיו?
- קאמפה: אדוני המלך, לעניות דעתי, המאמר הזה יעורר דיון, שבסופו הציבור דווקא ישתכנע שהיינה טועה.
- הופמן: זה נוסח המאמר של היינה שהמלך מאשר לפרסם. (נותן לו דף) אתה מתבקש להדפיס אותו כלשונו, מר קאמפה. המלך לא מעוניין כמובן שהציבור ידע שהוא דרש תיקונים.

חשכה על לשכת המלך. היינה הנזעם פונה לקאמפה, הנמצא במשרדו.

- היינה: העובדה שאתה מוציא לאור את העיתון, לא מקנה לך זכות לצנזר אותי.
- קאמפה: צנזרתי כמה משפטים, כדי שאוכל לפרסם את האחרים.
- היינה: מי שקרא את המאמר הזה, חושב שהמלך כתב אותו. אני מבקש שתפרסם בדיוק מה שכתבתי.
- קאמפה: אתה רוצה לכרות את הענף שאתה יושב עליו?
- היינה: לקוראים שלך אין זכות להבין את העולם בו הם חיים? יום אחד יתברר שהמלך הוא באמת בריון שגופו גדול ביחס למוחו, וכישוריו הבולטים הם רכיבה על סוס ונפנוף בחרב. ביום הזה אתה תבזז לעצמך שלא פרסמת את הדברים האלה כשכתבתי אותם.
- קאמפה: ביום הזה אשמח שקוראיי הבינו את זה מבלי שפרסמתי את הדברים במפורש.
- היינה: מה יש לי חוץ מהאמת שלי, יוליוס? העולם מתעב אותי שאני כותב אותה, אבל לפחות אני מכבד את עצמי. כדי לכתוב מה שפרסמת, לא הייתי צריך לברוח מגרמניה. יכולתי לכתוב את אותם הדברים בשירות המלך, ולהשתכר אצלו כפליים.
- קאמפה: אתה רוצה לכתוב הכל, היינריך. אבל לא הכל אפשרי. וביום שתלמד לכתוב את האפשרי, תכתוב טוב יותר.
- היינה: תודה על העצה, יוליוס, אבל אם לא תפרסם מה שכתבתי, לא אכתוב יותר בשבילך.
- קאמפה: אתה מתפטר?
- היינה: כן!

6. בית הקפה. קבצן מנגן באקורדיון. מרתה מגישה בירה לבראונר. היינה נכנס, מתיישב ליד שולחן, ומעיין בתפריט.

בראונר: מר היינה, מה גדול הכבוד שזכינו לו.
 היינה: אני מקווה שבזכות הכבוד הזה אזכה גם בהנחה. (למרתה) אפשר לקבל עגל, מרתה?
 מרתה: כאן תקבל כל מה שתמצא, אדוני. (יוצאת)
 בראונר: אחרי שהתפטר מהעיתון של קאמפה, אולי נזכה שתכתוב בשבילנו. אצלנו תוכל לזעוק נגד הכנסייה, נגד הצנזורה, נגד מעצרי סופרים, נגד האיסור להפגין בברלין.
 היינה: העולם עייף מזעקות, ידידי. ככל שתזעק יותר, פחות יקשיבו.
 בראונר: ואם אתה חושש כל כך מסוכני המלך, אנחנו יכולים לפרסם את המאמרים שלך בעילום שם.
 היינה: תודה על העצה, מר בראונר, אבל לצערי, שמי הוא כל מה שיש לי.

נכנסים בקרמן, שטראוס וז'נט.

בקרמן: אני שמח לראות אותך, היינריך.

בקרמן מתיישב ליד היינה. ז'נט ושטראוס מתיישבים לידו. מרתה מגישה בירה.

בקרמן: צר לי מאוד שנאלצת להתפטר, היינריך. העיתון שלנו עומד כמובן לרשותך.
 היינה: הייתי כותב בו, לו היו לו קוראים.
 בקרמן: אם תכתוב בו, יהיו לו. (היינה שותק) כשראינו את המאמר שלך בעיתון של קאמפה, חשנו נבגדים כמוד.
 היינה: אתם בחברה טובה. גם המלך חש שבגדתי בו, וגם אני חש שבגדתי בעצמי.
 בקרמן: אני מתחייב שלא נצנזר אפילו אות.
 היינה: אני לא יכול להישאר רעב כל חיי, לודוויג.
 בראונר: רעב הוא דווקא מקור השראה למשוררים רבים.
 היינה: מר בראונר מוכן להרעב משורר עד מוות, כדי שיוכל לקרוא שיר טוב בארוחת הצהרים.
 ז'נט: הופתעתי מאוד לגלות שמר היינה הרפה לאחרונה לכתוב ביקורות על אמנות וספרות, ופה ושם גם כמה שירי ים.
 שטראוס: באמת היינריך, מה יש בו בים שאתה כותב עליו כל כך הרבה? גם אני הולך לים מדי פעם. יש בו בסך הכל מים.
 בקרמן: אנחנו נשלם לך כמו קאמפה.
 ז'נט: אם הוא חושב לשלוח לנו "הגיגים ספרותיים", כדאי שיחסוך את דמי המשלוח.
 בקרמן: לאו דווקא, ז'נט. הגיגים ספרותיים מהפכניים עשויים לקרב אלינו את אוהבי הספרות בברלין.
 ז'נט: אהבת הספרות היא דרכם של הפחדנים להתחמק מהמאבק לחירות.
 היינה: (בכעס) אני מתחמק?!

- אתה לא מתחמק, היינריך. ז'נט מציעה שגם בהגיגים הספרותיים שלך
תנסה להדגיש את חשיבות המאבק לחירות. ביקורת ספרותית טהורה
יכולת לכתוב גם בגרמניה. בקרמן:
- אבל נוח לו יותר לכתוב ביקורת ספרותית טהורה. איזו מלחמה יכולים
להשיב לו סופרים ומשוררים שידיהם כבולות? לכתוב ביקורת על המלך
קצת יותר מסוכן. אם המלך ישהק, ראשו עלול להיפרד מצווארו.
בבקשה, בראונר. בראונר:
- מי הוא שעלינו להתחנן לפניו שיכתוב עבורנו?
אני מבטיח לכתוב. מה עוד אתם רוצים? תרומה? **(מרוקן את כיסיו)** הנה
כל מה שיש לי. כתובת של יצאנית, כרטיס לקונצרט, ברכה שהתכוונתי
לשגר לזמרת באופרה, ממחטה שבה קינחתי את האף שלי. ועכשיו גם
האוצר. שני פרנקים. קחו. הנה לכם הוכחה נחרצת שאני משורר.
האיש הזה לא מתבייש בנאפופים שלו. ז'נט:
- (בתקיפות)** הוא הבטיח לכתוב!
אנחנו לא זקוקים לחסדיו. הצביעות שלו מעידה שלא עלה בידו להשתחרר
ממורשת אבותיו. הם היו תגרני סמרטוטים, והוא תגרן של מילים. הוא
התיז על עצמו כמה טיפות מים כדי להיחשב גרמני, ועכשיו הוא מעמיד פני
מהפכן. הרי בגללו חושבים את כולנו ליהודים.
מר בראונר! בראונר:
- בזמן שאבותיך התרוצצו בעורות דובים ביערות, ועבדו אלילי עץ ואבן,
אבותיי התגרנים כתבו את "שיר השירים". היינה:
- היינריך... בקרמן:
- ולצערי, השירים שלך לא מספיק טובים כדי שיחשבו שאתה יהודי. היינה:

בראונר נעלב ויוצא.

- השמים העניקו לך לשון חדה, היינריך, אבל מוטב שתשתמש בה להגן על
הצדק, ולא כדי לספק את היצר. בקרמן:
- לולא הייתי מוכרח לספק את היצר, לא הייתי משורר. היינה:
- ייתכן באמת שתם עידן השירה. אנשים מעבר לגבול נאבקים על חירותם.
גם אתה צריך לקחת חלק במאבק שלהם. בקרמן:
- איזה אנשים? אלה ששותים בירה בבתי המרזח? אלה שמלקקים את
המגפיים של כמה ברונים גסים, ומחכים שהם יבעטו באחוריהם? הרי
כשהבשר שלהם יירקב מתחת לאדמה, הם ישרבבו את עצמות ידיהם
החוצה, כדי שיכבלו אותם בשרשראות. היינה:
- (קמה)** האיש הזה איננו פטריוט, לודוויג. הוא שונא את גרמניה יותר
מאויביה. מישוהו צריך לעקור את לשונו.
מה הוא כבר אמר, ז'נט? **(יוצא אחריה)** ז'נט:
- הייתי שמח מאד לו כתבת עבורנו את הדברים שאמרת. שטראוס:
- כבר התייאשתי מלכתוב אותם, לודוויג. בקרמן:
- למה? כי המלך עדיין יושב בכיסאו? היינה:
- כי נמאס לי להכות באגרופי על פח, בשעה שאני רוצה לפרוט באצבעותיי
על נבל. בקרמן:

בקרמן: הקוראים שלך זקוקים לניסוחים פשוטים, ברורים ותכליתיים.
היינה: אני מבקש לגלות את הנסתר, העמוק והחמקמק, ואתה רוצה שאני אכתוב פשוט, ברור ותכליתי?

שתיקה קצרה.

בקרמן: למה באת לפריז, היינריך?
היינה: כדי לגלות את דופק השמים והארץ.
בקרמן: בני תמותה, גם אם הם משוררים גדולים, לא יכולים לגלות את דופק השמים והארץ. מוטב שתקדיש את עצמך למטרות צנועות יותר, כמו מהפכה בגרמניה, למשל.

בקרמן קם ויוצא. מרתה נכנסת ובידה מגש.

מרתה: מר היינה, הטבח מסרב לבשל לך את העגל. הוא טוען שאתה מבריה את האורחים שלנו. חיממתי לך עוף מאתמול. (מניחה את המגש לפניו)
היינה: עוף מאתמול?!

היינה הנזעם קם ומניף את המגש כדי להשליך אותו על הרצפה. נכנסת קרסנס אן'ני מירא (אשר תקרא בעתיד מתילדה), נושאת בידה שני זוגות נעליים. היינה עומד מולה כשהמגש בידיו. קרסנס מביטה בו ופורצת בצחוק.

היינה: אם מדמואזל צוחקת ממני, מוטב שתאמר מדוע.
קרסנס: מדוע שאומר? מי הוא בכלל שאומר לו משהו?
היינה: (בכעס) מדוע מדמואזל צוחקת?
קרסנס: מסייה הוא מלצר מאוד מוזר.
היינה: מלצר? (משליך את המגש) אני משורר גולה המבקש שיניחו לו לכתוב. אני מנסה להסביר לאלוהים את העולם שהוא ברא, והוא אינו מבין. אני מספר לעולם על ייסוריו, והעולם צוחק.

צחוקה גובר. כדי להשתיקה היינה מנשק אותה על פיה. היא סוטרת לו.

קרסנס: בן זונה! להיטפל ככה לבתולה הגונה כמוני? ביום הדין יעלו שדי הגיהנום וינעצו לך שיפודים בתחת. או, ישו. אם תעז לגעת בי שוב, אני אמלוק לך את האשכים, אם יש לך כאלה, ועד עכשיו לא ראיתי סימן שיש.
היינה: אני מתנצל שנכנעתי לקסמה, מדמואזל...
קרסנס: קרסנס אן'ני מירא. מוכרת נעלים בחנות השנייה משמאל. (יוצאת)
מרתה: מר היינה, אני אשמח לבשל בשבילך כל מה שתרצה.

אבל היינה יוצא.

7. טרקלינה של הנסיכה מרי. היינה נכנס. אלפרד יוצא מחדרה של הנסיכה, מקטורנו בידו.

- אלפרד: מסייה היינה. מה שלומך?
 היינה: כמו דג במים, אדוני. ליתר דיוק, אם תשאל דג במים לשלומי, הוא ישיב: פֶּשְׁלוֹם היינה בפריו.
 אלפרד: **(צוחק)** אני מקווה שבלשי מלך פרוסיה חדלו להטריד אותך.
 היינה: בהחלט, אדוני.
 אלפרד: ואתה כמובן לא תטריד יותר מדי את הנסיכה.
 היינה: בהחלט, אדוני.

אלפרד לובש את מקטורנו. הנסיכה מופיעה בפתח חדרה.

- אלפרד: דרך אגב, היינה, המלך לואי פיליפ לא אהב את הספר החדש שלך. כמה שורות אפילו הכעיסו אותו. הוא שואף להיות דיקטטור? הוא כורת את עצי החירות כדי לחזק בהם את שלטונו הרעוע?
 היינה: חס וחלילה. המתרגם לצרפתית סילף את מה שכתבתי. אני שיבחתי את המלך על שהעניק לצרפת חירות שבגרמניה אפילו לא חולמים עליה.
 אלפרד: חסותו של המלך לא ניתנה לך בחינם, מר היינה.
 היינה: בהחלט, אדוני. אני אסיר תודה, אדוני.

אלפרד קד לעבר הנסיכה ויוצא.

- היינה: מעולם לא פגשתי איש כה מיוחד, גברתי. אם מנתח יפשפש בחזהו, הוא יגלה שהוא חסר לב. תופעה די נדירה בקרב יונקים.
 מרי: בקרוב הוא יהיה בעלי, היינריך.
 היינה: מזל טוב, גברתי. ובכל זאת הוא אדם עמוק ומרתק. שמחתי מאד לראות אותו, כי חשבתי על האווז שאוכל מחר בשכר שיר שאכתוב עליו.
 מרי: **(מחייכת)** אני שמחה שבאת, היינריך. **(מושיטה לו יד לנשיקה)**
 היינה: **(מנשק את ידה)** שלחתי גם לה את הספר.
 מרי: קראתי.
 היינה: ובכן?
 מרי: אתה יודע שאני חסידה של השלמות האסתטית בשירה.
 היינה: אני מעריץ את הוד מעלתה על כך. **(מנשק שוב את ידה)**
 מרי: ובכל זאת אתה טוען שהשירה איננה קרקס שבו המשורר מציג לראווה את פלאי אומנותו, וכי אסור לו להסיח את דעת הקוראים מסבלם.
 היינה: גברתי חייבת להודות שהשירה הגיעה לעידן חדש. המשוררים הם לא יפי-נפש המשכרים את הקוראים בקסם המילים, אלא מכשפים המסוגלים להפוך את המים שבעורקי הקוראים לדם.
 מרי: המשוררים כאלה לעולם לא יכתבו שירה טובה.
 היינה: לכן לא ענית למכתב שלי?
 מרי: נדמה לי שאין לך עניין אמיתי בדעתי על הספר שלך.
 היינה: אני נשבע, גברתי.

מרי: אל תישבע לשווא. אתה בא הנה כי מאסת בחבריך הגולים שמנסים לחלץ ממך חרוזים ריקים עבור המהפכה, וגילית שנערות הרחוב שאתה פוגש בלילות, משעממות אותך בימים.

היינה: גברתי היא אישה בעלת נפש גדולה. אני בא אליה כדי לזכות בהשראה.

מרי: אתה לא רוצה השראה, היינריך. אתה רוצה בי.

היינה: גברתי היא האישה היפה ביותר בפריז...

מרי: ואתה מקווה שהשנינות שלך תתיר את שרוכי המחוך שלי.

היינה: חס וחלילה.

מרי: ואם לשם כך באת, אתה יכול ללכת.

היינה: **(נפגע)** גברתי היקרה, את אומרת לי ללכת, כי את חוששת שבכל רגע תיפלי בזרועותיי. אבל עכשיו אני כבר לא בטוח שאני רוצה אותך בזרועותיי. לו קראת היטב את שיריי, היית יודעת שאף פעם לא רציתי אישה שרצתה בי.

היינה פונה לצאת. מרי אווזת בידו. הוא עוצר. הם מתנשקים ארוכות.

היינה: גברתי מתכוונת באמת להתחתן עם יועץ המלך?

מרי: כן.

היינה: מתי?

מרי: מחר.

היינה: ומתי נמשיך לדון בשלמות האסתטית של השירה?

מרי: מוחרתיים. **(מתנשקים שוב)**

8. דירתה העלובה של קרסנס אֶז'ני מירא. היא נכנסת, סלה בידה, מתיישבת מותשת על הכיסא היחיד שבחדר. נשמעות דפיקות בדלת. היינה נכנס, זר פרחים בידו. קרסנס נדהמת.

קרסנס: אתה?!

היינה: אני ולא אחר. **(מושיט לה את הפרחים)** מעומק לבי.

קרסנס: מה... מה אתה עושה כאן?

היינה: חיפשתי אותך בכל פריז.

קרסנס: בשביל מה?

היינה: לשמוע אותך צוחקת.

קרסנס: צוחקת?! אדוני יצא החוצה מיד. הדודה שלי תכף חוזרת.

היינה: אני שמח לשמוע שמדמואזל לבדה.

קרסנס: ביקשתי מהאדון לצאת. **(מרימה את הכיסא)**

היינה: עוד רגע והפרחים האלה יקמלו בגלל הכעס שלך.

קרסנס מהססת לרגע, מניחה את הכיסא ולוקחת את הפרחים.

קרסנס: אתה נראה איש עם שכל, אדון. אמור לי את האמת. מה עוד אתה רוצה, חוץ מלשמוע אותי צוחקת?

- היינה: זה הכל, מדמואזל. אני נשבע. בכל פריז אין אישה שצוחקת כמוך. כשאני רואה אותך הולכת, אני יודע שהאדמה רועדת כשאת רוקדת. כשאני רואה אותך רותחת, אני מתאר לעצמי איך את גונחת.
- קרסנס: אז בשביל זה באת. בשביל לשמוע אותי גונחת.
- היינה: באתי כי אני זקוק לפשטות, לתמימות, לחן נעורים, לאהבה.
- קרסנס: שב.
- היינה: אולי אפשר לנשק אותה לפני שהדודה שלה חוזרת?
- קרסנס: **(צוחקת)** אין לי שום דודה. ברחתי מאימא שלי בכפר. שם כולם עסוקים בחזירים ובאווזים. אף אחד לא יודע מה זאת אהבה. שמעתי שבפריז יודעים.
- היינה: גם אני שמעתי. לכן באתי הנה.
- קרסנס: בשביל האהבה? תישבע.
- היינה: אני נשבע. **(כורע ברך לרגליה)** היופי שלך הוא התגלות האלוהים בעולם. הרגשתי את שפתיו השמימיות בנשיקה שלך. אם תשאלי אותי איפה גן העדן, אגיד שהוא בין זרועותיך.
- קרסנס: אתה מגזים. רואים שאתה בחור טוב. אבל אני לא בטוחה שאתה כל כך חכם. אתה יודע לקרוא. נכון? אני התחלתי עכשיו ללמוד, והבנתי את כל המילים היפות שאמרת. הבנתי גם שאתה מאמין באלוהים.
- היינה: כן, אני מאמין קצת יותר, מדמואזל... **(מתקשה לבטא את שמה)**
- קרסנס: אן'ני מירא!
- היינה: איזה שם. כמה אצילות יש בו. כמה רופאים יתפרנסו מתיקון השיניים שלי עד שאלמד לבטא אותו.
- קרסנס: מסייה... **(איננה יודעת את שמו)**
- היינה: היינריך היינה. מוטב שאקרא לך בשם אחר. למשל, מתילדה.
- קרסנס: שמי קרסנס.
- היינה: מתילדה הוא שם כל כך פשוט ומלא נעורים. יש בו פראות של נערת פונדקים ורפות של אם אוהבת.
- קרסנס: שמי קרסנס אן'ני מירא.
- היינה: מתילדה. **(מנשק לשפתייה)**
- קרסנס: **(כעבור רגע ניתקת ממנו)** אל תחשוב שאני תמימה, אנרי איינה. אני גם לא כל כך טיפשה כמו שאני נראית. נתתי לך לנשק אותי כי נדמה לי שאתה יודע מה זאת אהבה. לכן חיפשתי אותך כל השבוע. אבל לא ידעתי את השם שלך. כל יום עברתי ליד המסעדה של הגרמנים וקיוויתי ש... אפשר סוף-סוף להרגיש את האדמה רועדת?
- היינה: קרסנס שהפכה למתילדה מנשקת אותו. היינה נושא אותה בזרועותיו לחדר השינה.

9. שחקנים שרים ארבעה בתים מתוך "שיר השירים" של היינה.

גוף האשה הוא שיר	כן גוף האשה הנו
שאלוהים כתב על מגילת	השיר של השירים,
היוחסין בטבע	הבתים נהדרים,
כשעוררה אותו הרוח.	כה לבנים וכה תמירים.
אני רוצה לצלול עמוק	כן, גם ביום וגם בליל,
בתפארת שיך, אלי,	לא ארפה ממנו רגע
לשקוד על תלמודו	עד שגופי יתדלדל,
ביום וגם בליל.	משקדנות וְנִגְעַע.

אור על לשכת המלך פרידריך וילהלם. הופמן מזכירו אווז ספר בידו.

פרידריך:	אני מלך, הופמן. אין לי זמן לקרוא ספרים. מה הבעיה?
הופמן:	היינה.
פרידריך:	מה הוא כתב עכשיו?
הופמן:	ספר עב כרס, אדוני. "האסכולה הרומנטית".
פרידריך:	מה יכול להזיק לנו ספר על "האסכולה הרומנטית"?
הופמן:	הוא כותב ש"המהפכה בגרמניה תהיה אכזרית וחסרת חמלה. היא תשחרר את כל היצרים השטניים שלנו".
פרידריך:	ומה עוד?
הופמן:	"ותשוקת הדם הגרמנית תתגלה במלוא בהמיותה. הלאומנים הגרמנים ינפצו בפטישים את כל הקתדראלות באירופה". לדעתך, הוא מנסה לסכסך בינינו לבין הכנסייה.
פרידריך:	זה רע מאד.
הופמן:	הוא גם מעודד את הצרפתים לתקוף אותנו.
פרידריך:	זה רע עוד יותר. אולי באמת הגיע הזמן להיפטר ממנו.
הופמן:	נדמה לי, הוד מעלתו, שאם ניפטר ממנו, הספרים שלו יימכרו יותר טוב.
פרידריך:	אז מה אתה מציע?
הופמן:	להחרים מן החנויות את כל הספרים שלו. שירים, פרוזה, מאמרים. הכל.
פרידריך:	זה לא מספיק, הופמן. אנחנו נאסור להוציא לאור כל דבר שהוא אי פעם כתב, וכל דבר שהוא אי פעם יכתוב.

הופמן מגיש לו דף ועט. המלך חותם.

הופמן:	מה עם לודוויג בקרמן, אדוני?
פרידריך:	מה איתו?
הופמן:	גם הוא כותב נגד הוד מלכותו.
פרידריך:	אבל רק מעטים קוראים אותו. אם נחרים גם את הספרים שלו, ייווצר הרושם שאני דיקטאטור.

10. דירתו של היינה. בקרמן מראה להיינה עיתון גרמני.

- בקרמן: הסתכל בשורה האחרונה, היינריך. הוא אוסר להוציא לאור גם ספרים חדשים שתכתוב. לראשונה בהיסטוריה מוחרמים ספרים לפני שנכתבו. לא יכול להיות!
- היינה: הוא הכריז מלחמה על כולנו. מחר גם הספרים שלי יוחרמו.
- בקרמן: אבל למה? מה עשיתי?
- היינה: הוא מאשים אותך בחתירה תחת שלטונו, בפגיעה במוסר ובדת. אני גרמני נאמן, לודוויג. איך אני יכול לחתור תחת שלטונו?
- בקרמן: הפעם עריצותו הכשילה אותו. אנחנו נוציא לאור גיליון מיוחד של "המהפכה הגרמנית". סופרים מכל העולם יימחו. הממשלות הנאורות יגנו. צעירים יעלו על בריקאדות בכל גרמניה. אתה תכתוב את מאמר המערכת. יצאת מדעתך? בשום פנים ואופן. אני אתנצל בפניו. אני אחזור בי מכל מה שכתבתי. אף עריץ עוד לא עמד בפני דברי חנופה של משורר.
- בקרמן: אתה לא יכול לחזור כך מכל מה שכתבת.
- היינה: אני מוכן אפילו לנשק את גדילי המשי של התחתונים שלו.
- בקרמן: והרפובליקה? מה יהיה על הרפובליקה?
- היינה: השירה יותר חשובה ממנה.
- בקרמן: אנחנו לא נוותר על העקרונות שלנו ברגע שמתגלה איזה מכשול.
- היינה: אני לא אלחם במלך למען כמה עקרונות מטופשים. אני מכבד עיקרון אחד בלבד. השירה תתקן את האדם, והאדם יתקן את העולם.
- בקרמן: זאת לא בושה גדולה לכבד עוד כמה עקרונות.
- היינה: אם צריך להתרפס כדי לכתוב שירה, אני אתרפס בגאווה.
- בקרמן: ולא תכתוב לנו מאמר נגד עריצותו?
- היינה: לא.
- בקרמן: **(בכעס)** איזה שוטה הוא מלך פרוסיה. הוא מכריז מלחמה על חנפן מושחת כמוך, ששרבט נגדו כמה חידודי לשון. ואני, שנאבקתי נגדו כל חיי, כתבתי, נאמתי בעצרות, ערכתי הפגנות, החתמתי עצומות. לי הוא מניח להמשיך לכתוב. **(פונה לצאת)**
- היינה: אני אכתוב בשבילך כשהוא יסיר ממני את החרם.
- בקרמן: אני לא אפרסם אף מילה שלך!

בקרמן יוצא. מתילדה שהתבוננה בהם מן הפרוזדור מתקרבת אל היינה.

- מתילדה: מה קרה, אנרי?
- היינה: שום דבר.
- מתילדה: יש לי אימא בכפר. אם צריך לברוח אז...
- היינה: גם לא צריך לברוח.
- מתילדה: אם אני צריכה למות, אני רוצה לדעת למה. **(מנסה לחבק אותו)**
- היינה: את לא צריכה למות. **(מתחמק)** מלך פרוסיה ציווה להחרים את הספרים שלי, מתילדה. מהיום אף אחד לא יקנה ואף אחד לא יקרא אותם.
- מתילדה: אז מה אם אף אחד לא יקרא אותם? הם רק מילים.
- היינה: רק מילים?!

- מתילדה: מילים של אהבה שאתה כותב לנשים אחרות. האב ז'אן פול אומר שלו ידעתי לקרוא גרמנית, לא הייתי מרשה לך לכתוב.
- היינה: במילים האלה אני מספר לעולם מה אני חושב עליו. אנשים קונים אותן כדי להבין את חייהם. לכן הם גם משלמים בשבילן. אם לא אוכל למכור ספרים, אז בעוד כמה שבועות לא תהיה לנו פרוטה. אפילו המוח הקטן שלך חייב להבין את גודל האסון.
- מתילדה: איזה אסון? אם לא תוכל למכור ספרים, נמכור נעליים.
- היינה: אני משורר, מתילדה.
- מתילדה: אבל אתה צריך גם לעבוד.
- היינה: מה עוד אני יודע לעשות חוץ מלדגור על ביצים של תרנגולת?
- מתילדה: מלך הוא מלך, אנרי. אי אפשר להילחם בו. אבל אלוהים יותר גדול ממנו. אם תתפלל אליו, הוא ייענה ויילחם בשבילך. אני התפללתי, וקיבלתי אותך. **(היינה שותק)** אולי אלוהים כועס עלינו בגלל שאנחנו חיים בלי חתונה? **(היינה שותק)** האב ז'אן פול ישמח לחתן אותנו. ואז אולי אלוהים יפסיק לכעוס, ויציל אותנו מן האסון הזה. **(היינה שותק)** לחבק אותך? אתה תמיד שמח כשאנחנו מתחבקים.

11. לשכת המלך פרידריך וילהלם, היושב ליד שולחנו. היינה פונה אליו מפריז.

- היינה: אדוני המלך. הרי הצדק והמשפט הם יסודות מלכותו המפוארת. כל גנב, או אנס, או רוצח, זכאי להגן על עצמו בבית הדין. מדוע נגזר דיני בלי לשמוע אותי? גם אם התרשלתי בכתובה, ולא דייקתי בכמה משפטים, הרי ברגע שאבהיר אותם, יתברר שאין בי שום סכנה לגרמניה. מעולם לא תמכתי ברפובליקה. אם הרפובליקאים יעלו לשלטון, הם יערפו מיד את ראשי.
- (ביאוש)** אין פטריוט גדול ממני, אדוני. בכל ספר כתבתי על גרמניה. בכל דף ובכל שורה. לולא גרמניה יקרה לי, לא הייתי כותב עליה כל כך הרבה. הוד מעלתו, אני מוכן לפרסם התנצלות פומבית. אני מוכן להודות בפני קוראיי שכל מה שכתבתי עד היום הוא שטות והבל. גחמה של צעיר שנכשל בגלל יהירותו ועיוורונו. אני מבקש שהוד מעלתו יסלח לי...

נכנס הופמן. היינה מוותר.

- הופמן: כל הספרים הוחרמו, אדוני.
- פרידריך: יפה מאד. גם ספר השירים הראשון שלו?
- הופמן: כן, אדוני.
- פרידריך: דווקא רציתי עותק של הספר הזה. העותק הישן שלי כבר התבלה.
- הופמן: הוד מעלתו, לא כדאי שהספר הזה יתגלגל בארמון. גם שירי האהבה התמימים של היינה הם חתרניים. הם מעודדים פריצות וניאוף.
- פרידריך: לכן דווקא כדאי שכמה עותקים שלו יתגלגלו בארמון. אם השרים שלי יעסקו קצת יותר בפריצות וניאוף, לא יישאר להם זמן לחתור תחתיי.
- הופמן: כן, הוד מעלתו. אני חושב שהשארתי לעצמי לפחות עותק אחד.

12. לילה. פריז. ביתם של אלפרד ומרי.

- היינה: אם המלך לא יעניק לי קצָפָה, אני אמות ברעב, אדוני.
אלפרד: המלך יודע את זה.
היינה: אדוני חייב להדגיש בפניו את התועלת שהשירה שלי מביאה לו.
אלפרד: המלך צריך להשתכנע שהתועלת הזאת שווה חמשת אלפים פרנק בשנה.
היינה: אמור לו שאדם הקורא שיר שלי מבין טוב יותר את עצמו ואת עולמו.
אלפרד: אני לא בטוח שהמלך מעוניין בכך.
היינה: נדמה לי, אדוני, שבמאמריי אני תורם לדיון הציבורי בזכויות האזרח.
אלפרד: המלך מעדיף שהתרומה שלך בעניינים האלה תהיה צנועה ככל האפשר.
היינה: יש לי תרומה חשובה מאד לביטחון הלאומי של צרפת.
אלפרד: לביטחון הלאומי של צרפת?
היינה: מי כמוני יכול לתאר לו את הרוח הגרמנית? מי כמוני יכול לפענח את היצר הגרמני הממתין לשעת הכושר להחריב את העולם? אני רושם את הכתובת על הקיר. אם מלך צרפת ישקיע בי חמשת אלפים פרנק בשנה, הוא יוכל להיערך לסכנה הגרמנית בעוד מועד.
מרי: אני לא יורדת לסוף דעתך, אלפרד. למה אתה כופה עליו להעלות נימוקי הבל, שהוא עצמו לא מאמין בהם? הוא זקוק לקצָפָה כדי לכתוב את השירה הפלאית שלו.
היינה: אל תשמע לה, אדוני. אני מאמין בכל מילה שאמרת. אני מוכן להעמיד את עצמי לרשות מלך צרפת. הוא יודע שלשון יכולה להיות חדה מחרב.
מרי: הוא לא יכול להעמיד את עצמו לרשותו של המלך, אלפרד. משורר יכול להיות נאמן רק לעצמו.
היינה: המלך יכול לבטוח בי, אדוני.
מרי: אל תתחנן אליו, היינריך.
היינה: אני לא מתחנן. אני דורש תמורה. (לאפרד) אתה יודע שהעולם יהיה מקום יותר טוב, אם אני אמשיך לכתוב עליו.
מרי: עד לרגע זה חשבתי שאתה אדם נאור, אלפרד.

אלפרד נפגע. שתיקה. היינה ממחר לפרש את שתיקתו כהסכמה.

- היינה: תודה רבה, אדוני. אני אהיה אסיר תודה למלך ולך כל חיי.
אלפרד: לטובתך, כדאי שאף אחד לא יידע על כך.

13. לילה. דירתו של היינה. היינה נכנס.

- היינה: מתילדה? מתילדה?
מתילדה: (נכנסת) אנרי! איפה היית כל הלילה? פחדתי שכבר לא אראה אותך יותר.
היינה: הייתי בכנסייה. התוודיתי, צמתי, וניצלתי. (מנשק אותה)
מתילדה: הייתי בטוחה שברחת.
היינה: את מעלה בדעתך שאני אברח מאישה כמוך?
מתילדה: והמלך של גרמניה סלח לך?

היינה: אף פעם לא ביקשתי ממנו סליחה.

הנשיקה מתארכת. לפתע היא מתנתקת ממנו.

מתילדה: אתה לא נוגע בי יותר, עד שאנחנו מתחתנים.
היינה: מתחתנים? בשביל מה?
מתילדה: כבר נתתי לך כל מה שאָשָׁה הגונה יכולה לתת לבעלה. אני לא רוצה לפחד שתעזוב אותי.
היינה: נשבעתי לחיות איתך לעולם.
מתילדה: נשבעת ונעלמת. עכשיו אתה לא יוצא לשום מקום עד החתונה. ואני רוצה חתונה קתולית. שאף פעם לא תהיה לך מחשבה להתגרש. ואיך זה שלא קופץ שום דבר בתוך המכנסיים שלך?
היינה: אני מחכה שהאדמה תתחיל לרעוד.
מתילדה: בוא כבר.

הם פונים לעבר חדר השינה. נכנס השוטר אלבר.

אלבר: עצור, מסייה. (היינה עוצר) אתה משורר יהודי-גרמני, ושמך היינה?
היינה: כן, אדוני.
מתילדה: אנחנו בדרך למיטה, אלבר.
אלבר: (להיינה) קדימה, מסייה. בוא איתי.
היינה: במה אדוני מאשים אותי?
אלבר: אני לא מאשים אותך. אני עוצר אותך.
מתילדה: הוא לא יכתוב יותר שירים. הוא הבטיח לי.
היינה: רק רגע, אדוני. ודאי נפלה כאן טעות.
מתילדה: אנחנו מתחתנים מחר. תבוא אחרי ירח הדבש.
היינה: מישוהו הלשין עלי. מי? מה הוא אמר?
אלבר: תשאל בתחנה. (נוטל את היינה בזרועו)
היינה: לכי לישון. אני אחזור בבוקר.
מתילדה: מישוהו צריך להגיד לך מה להגיד שם. (יוצאת איתם)

14. שחקנים שרים את "הקדשה עם הופעת הרבי מבכרך".

פרוץ בקינה רמה, באוזניים מחלחל,
שיר מרטירים קודר, ומהן לחדרי לב!
בי כלוא היה זמן רב אתלונן בכל כוחי
בנפש דוממה בגוף בוער על אלף שנות כאב

בוכים זקנים וילדים, והדמעות זולגות
גם גברים קרי הרוח, דרומה הן שוטפות
בוכות נשים, בוכים פרחים זורמות, מְרוּות,
במרום בוכים הכוכבים. ולירדן הן נשפכות.

חדר בתחנת המשטרה. אלבר יושב ליד היינה שידייו כבולות.

היינה: כל חיי אהבתי את צרפת, אדוני. יש לי כאן הרבה ידידים. אלכסנדר דיומא, למשל, או ויקטור הוגו, שהוא, אגב, חסר טקט כמעט כמו יוהן פון גיטה שלנו. וגם בלזק, שהוא האדם היחיד בעולם שלא משעמם אותי. תמיד הייתי אסיר תודה לממשלת צרפת שהיא מאמצת לליבה אנשי רוח גולים. כמו שופן, או וגנר, או קרל מרכס. הצרפתים הם חלוצי הקידמה באירופה. אדוני יכול להיות בטוח שלא אגרום להם אפילו אי נעימות קלה מְקֵלָה. הקצין תכף יכנס, מסייה.

אלבר:

היינה: ואם עצרתם אותי, אדוני, בגלל תלונה של מלך פרוסיה, זו ודאי טעות. כל מילה שכתבתי מוכיחה שאני פטריוט גרמני. הגרמניות היא מהות חיי. אני זקוק לה כמו תנור לפחם. לבי גרמני כפי ששירתי היא גרמנית. עד היום לא כתבתי אפילו מלה אחת בצרפתית, ולא גזלתי אפילו קורא אחד מהסופרים המהוללים שלכם.

אלבר:

היינה: כן, מסייה. אם אדוני חושב שאני מתרפס לפניו משום שאני חושש מחקירה, אז אדוני טועה. משוררים הם אנשים אמיצים. אדם זקוק לאומץ רב כדי לספור לעולם את האמת. אגב, כדאי לך, אדוני, לרשום מה שאני אומר. בעוד כמה שנים תוכל למכור את הרשימות האלה ללוקר תמורת שק זהב. בעלת הבית שלי, למשל, ויתרה על שכר הדירה, כדי שבעוד כמה שנים היא תוכל למכור כרטיסים לתיירים שיבואו לראות את סיר הלילה שלי.

אלבר:

היינה: כן, בהחלט. בהחלט, מסייה. אם עצרת אותי משום שאני יהודי, עליך לשחרר אותי מיד. אמנם נולדתי יהודי, ואלוהי היהודים גם שם אף ארוך בפרצוף שלי כדי שיכיר אותי, אם אנסה להתחמק ממנו. אבל נטבלתי. תעודת הטבילה שלי תמיד בכיס. הבט. כרטיס הכניסה לתרבות אירופה. דע לך שיהודי נעשה גרמני בקלות רבה. הקרבה בין שני העמים הללו מדהימה. שניהם משועבדים לרעיונות מופשטים בדקדקנות חולנית, שניהם קנאים למוסר חמור ואכזר...

אלבר:

היינה: **(מחקה תרנגולת)** קוט-קוטה, קוט-קוטה, קוט-קוטה... **(ביאוש)** אולי תגיד לי כבר מה אתם רוצים. למה האזיקים? ממתי אוסרים משוררים בגלל שירים? מחר יאסרו חייטים בגלל תחתונים. למי אני מזיק? משורר הוא ילד המזיל דמעות פנינים והעולם מכה בו, שיזיל עוד. לא אותי צריך לעצור, אלא את מלך פרוסיה שציווה לשרוף את ספריי. ובמקום ששורפים ספרים, ישרפו גם בני אדם. תן לי ללכת, אדוני. ראית את מתילדה שלי. אם לא אגיע בבוקר לכנסיה, היא תתחתן עם מישהו אחר.

נכנס קצין ועימו מרי ואלפרד.

קצין: **(להיינה)** צר לי על אי ההבנה, מסייה. לו ידענו על ידידותך עם הגברת

והאדון, לא היינו עוצרים אותך. **(מורה לאלבר לשחרר אותו)**

מרי: אני מקווה שלא עינו אותך, היינריך.

היינריך: לו איחרתם בשעה כבר הייתי בדרך לגיליוטינה.

מרי: אתה חייב לדבר עם המלך. אחרת הוא ייעצר שוב.
אלפרד: הוא לא ייעצר שוב. **(להיינה)** הגולה הגרמני שהלשין עליך כתב בפתק שאתה מרגל של מלך פרוסיה, והחקירה לא העלתה מאומה.
היינה: **(נדהם)** גולה גרמני הלשין עלי?!
קצין: על פי כתב היד ושגיאות הדקדוק. אנחנו עדיין מנסים לברר מיהו.
היינה: **(ממהר לצאת)** אני יודע מיהו.

15. לילה. הכניסה לדירתו של בקרמן. היינה דופק בדלת. בקרמן יוצא, לבוש בחלוק.

היינה: אני רואה שאתה לא שמח לראות אותי, לודוויג.
בקרמן: השעה שתיים אחר חצות.
היינה: אתה חושב שאני סוכן של מלך פרוסיה?
בקרמן: אתה יודע יותר טוב ממני.
היינה: מי הלשין עלי במשטרה?
בקרמן: מי שגילה שמלך פרוסיה החרים את הספרים שלך, כדי להסיר ממך חשד שאתה סוכן שלו.
היינה: אל תתחמק. הלשנת, או לא?
בקרמן: הלוואי שהייתי מספיק אמיץ לשם כך.
היינה: למה? אני חייל בשירות המהפכה, לודוויג. אתה מתעב אותי רק משום שכתבתי כמה משפטים שנונים שאינם מהדהדים כמו ברד על הגג.
בקרמן: אתה לא חייל, היינריך. אתה נער שיצא למלחמה, וכשהגיע לשדה הקרב פנה לצוד פרפרים.
היינה: אתה מקנא בי כי זכיתי בחסדיהן של כמה נשים?
בקרמן: אתה מכרת רעיונות גדולים למען חסדי הנשים הללו. **(פונה לדירתו)**
היינה: לא מכרתי שום רעיון. אני נאמן למהפכה, אבל אני רוצה מעט חירות כדי לכתוב על הפגמים שבה.
בקרמן: שוב אני שומע קול של יהודי. אין שום חירות בתוך הנאמנות למהפכה.
היינה: אתה יהודי יותר ממני. רק יהודי יכול להיות קנאי כל כך.
בקרמן: היהדות היא מחלה שכבר מזמן החלמתי ממנה.

נכנסת ז'נט, אף היא בחלוק. למראה היינה היא עוצרת ופונה לצאת. היינה מבחין בה.

היינה: **(לבקרמן)** אני רואה שגם אתה מנסה לדהור כמו סייח באחו. אולי באמת מכרתי רעיון או שניים תמורת חסדי אישה. אבל איזו אישה. מה מצאת בה, לודוויג? כולה חטטים. פניה כמו מצה של פסח.
בקרמן: בלום את פייך, היינריך.
היינה: **(לפתע מבין)** היא הלשינה עלי! שגיאות הדקדוק הן שלה!
בקרמן: היא לא הלשינה עליך!
היינה: אתה שלחת אותה והיא הלשינה. **(לעבר הדירה השכנה)** אדון שטראוס!
אם אתה מחפש את נעלי הבית הישנות שלך, הנה הן כאן.
ז'נט: שישתוק כבר, לודוויג.

היינה: היא הלשינה עלי, ואני אלשין עליה. אדון שטראוס, נעלי הבית הישנות שלך מתאוררות בחוץ.
בקרמן: היינריך!

שטראוס נכנס ונדהם לגלות את אשתו בכניסה לדירתו של בקרמן.

היינה: המהפכן הדגול אינו אלא נואף בטעם רע. לו לפחות הוא מצא מאהבת ראוייה למעמדו. אבל נראה שמעמדו כמראה המאהבת. פני העולם לאחר המהפכה שלך, לודוויג, יהיו מחוטטים יותר מפניה. **(יוצא)**
שטראוס: **(לז'נט)** את מצווה עלי לתרגם ספר של רובספייר, ובינתיים...
ז'נט: שמעתי אותו ברחוב, ויצאתי לראות מה הוא זומם.
בקרמן: האיש הזה העליל על אשתך עלילת שווא.
שטראוס: כבר מחלתי לו.
בקרמן: אתה חייב לקרוא אותו לדו-קרב.
שטראוס: לדו קרב? ישמור אלוהים.
בקרמן: אתה מהפכן, וולפגנג. בימי מהפכה אין ברירה. להמית או למות.
שטראוס: נכון. כך אמר רובספייר בספרו על ה...
ז'נט: די, וולפגנג.
שטראוס: בואי הביתה. **(חשכה)**

16. יער בולון. נכנס היינה בבגדי חתן, בידו האחת אקדח. מתילדה בבגדי כלה, מדדה אחריו יחפה, נעליה בידיה.

מתילדה: למה אתה מתעקש למות? ממתי לשקרן עלוב כמוך יש כבוד שצריך להגן עליו? חֲיִיתָ מספיק? עשית מספיק? למה אני צריכה ללכת ישר מהחופה ללוויה?
היינה: אני מבטיח שלא אמות.
מתילדה: אפשר להאמין להבטחות שלך? החזקת פעם אקדח? ירית במישהו?
היינה: גם הוא לא יודע לירות.
מתילדה: אני מפחדת, אנרי.
היינה: אל תפחד. את אשתי החוקית עכשיו, ואת תירשי את התמלוגים מהספרים שלי, בלי לסבול אותי כל חיך.
מתילדה: אל תדבר ככה. אתה מרגיז את אלוהים.
היינה: מה הוא יעשה? יכה אותי בברק?
מתילדה: ישו! **(מצטלבת)** תצטלב מהר. תבקש סליחה. אני רוצה לפחות שיישאר לי ילד שלך.
היינה: הוא עלול להיות דומה לי, מתילדה.
מתילדה: אני מתפללת שיהיה.

הוא מחבק אותה. מהעבר השני נכנסים שטראוס, ז'נט, בקרמן, בראונר ומרתה.

בראונר: אתה מוכן, היינריך?

היינה: כן.

שטראוס מכוון את האקדח. מתילדה פורצת בבכי. היינה חש בכך.

היינה: אני עדיין חי.

שטראוס יורה. היינה נרעד, אך נשאר עומד על מקומו. מתילדה מתמלאת התלהבות.

מתילדה: פוצץ לו את הראש, אנרי. תכניס לו בין העיניים. רסק לו את הפרצוף עד שאלוהים לא יכיר אותו.

היינה מכוון באיטיות את אקדחו לעבר שטראוס.

שטראוס: לא, היינריך. אני מוחל על כבודי. אני מוחל גם על כבודה של אשתי. הרי ישראל רחמנים. אין בי טינה לאיש. בודהה היה אומר ש... (פונה לבקרמן) אמור לו שיפסיק, לודוויג. (ממלמל) שמע ישראל, אדוני אלוהינו. תגיד לו שיפסיק, לודוויג. הרי אתה הגית את הרעיון.

שטראוס כורע על ברכיו בדמעות. היינה מסיט את האקדח לעבר בקרמן.

בקרמן: אתה אמנם מושחת, היינריך, אבל אתה לא מסוגל לירות באדם העומד מולך בידיים ריקות. או שמא טעיתי, והכל מותר בעיניך. לבזות את המהפכה וגם את המלך. את גרמניה וגם את צרפת. את הנצרות והיהדות. אלוהים ואדם. אתה הפכת את הרמאות לאמנות ואת האמנות לרמאות. אדרבא. לחץ על ההדק. אני מוכן למות כדי להראות לעולם מי אתה.

היינה מגביה את אקדחו, יורה באבירות באוויר ומתמוטט. מתילדה ממהרת אליו, מחבקת אותו, ומגלה שירכו נוטפת דם.

מתילדה: הוא פגע בו!! המנוול פגע בו!! אנרי, אנרי...

היא מחבקת אותו. חשכה.

מערכה שנייה

17. רחוב בפריז. 1848. היינה ומתילדה ב"מרכבה". העגלון מצליף ב"סוסים". ברקע קולות המהפכה: יריות, צעקות "תחי הרפובליקה" ומולן "יחי המלך".

מתילדה: (לעגלון) סע מכאן. עכשיו מכאן. מה קרה לסוסים שלך? התעייפו?
היינה: יותר טוב מכאן, מתילדה.
מתילדה: כאן לא יהיו בריקאדות.
היינה: מניין לך? את תכננת את המהפכה? (לעגלון) סע מכאן.
מתילדה: זה הרחוב של בתי הזונות. הן נגד המהפכה המטומטמת הזאת. (לסוס) דיו.
דיו. תזיזי כבר ת'תחת המסריח שלך.
היינה: נדמה לי שהסוס הזה דווקא בעד המהפכה, מתילדה. השני בעד המלך.

שני מהפכנים חוסמים את דרכם. האחד חמוש באקדח, השני במקל.

מהפכן א': לרדת.
מתילדה: אנחנו בדרך הביתה.
מהפכן א': לרדת.
היינה: למה, אדוני?
מהפכן א': אנחנו צריכים את המרכבה בשביל לבנות בריקאדה.
מתילדה: בעלי חולה. היינו אצל הרופא.
מהפכן א': אחרי המהפכה הוא יבריא.
מהפכן ב': אתם רוצים שנהפוך את המרכבה כשאתם בתוכה?

היינה ומתילדה ממהרים לרדת מן המרכבה. לפתע נראה גנב צעיר, נושא שק, חולף על פניהם בחיפזון. מהפכן א' מכוון אליו את האקדח שבידו.

מהפכן א': עצור. מה יש לך בשק?
גנב: אוכל מארמון המלך. הם ברחו והשאירו הכל על השולחן.
מהפכן א': במהפכה שלנו לא יהיו גנבים. (יורה בו)
היינה: (מזועזע) למה, אדוני? אולי הוא היה רעב? אולי יש לו ילדים רעבים? גם האדמה לא בולעת מי שקוטף פרח.
מהפכן ב': מי אתה שתתחצף ככה?
היינה: אני משורר.
מהפכן א': משורר? בטח התפרנסת משירי תהילה למלך. (מכוון אליו אקדח)
מתילדה: הוא לא משורר. הוא בקושי מדבר צרפתית. (להיינה) בוא הביתה, לפני שאני חותכת את הלשון שלך.

גוררת את היינה החוצה. עכשיו ניכרת צליעתו.

מהפכן א': שים את הגנב על הבריקדה. נגיד שחיילי המלך ירו בו. (יוצאים)

18. אור בלשכת מלך פרוסיה, בה נמצאים המלך, הופמן וקאמפה.

- פרידריך: יוליוס ידידי, נדמה לי שהייתה בינינו הבנה שהייתה לא יכתוב יותר לעיתון שלך.
- קאמפה: אדוני המלך, הייתה לא כתב עבורי במשך שנים רבות. אבל עכשיו מתרחשת בצרפת מהפכה. המונים עלו על בריקדות. המלך ברח. הוקמה ממשלה. חשבתי שהייתה יוכל להסביר מה קורה שם. הרי כשפריז מתעטשת, אירופה כולה נדבקת בשפעת.
- פרידריך: למה דווקא הייתה?
- קאמפה: להייתה יש ראייה חודרת, אדוני. אפשר ללמוד ממנו מה עלול לקרות כאן בגרמניה. אגב, רוב המאמרים שלו אינם תומכים במהפכה.
- הופמן: הם גם אינם מתנגדים לה.
- פרידריך: המאמרים של הייתה לא יתפרסמו!
- קאמפה: כן, אדוני המלך.
- פרידריך: ואם אתה רוצה לדעת מה יקרה בגרמניה, אז כדאי שתקשיב לי. כל עוד אני מלך פרוסיה, לא תתרחש כאן שום מהפכה.

המקהלה שרה את שירו של הייתה "באוקטובר 1849".

- בנחת רוגעים נהר וגם יער,
שטופים באור ירח רך.
רק לפעמים קול נפץ. ירייה?
אולי חבר הוא, שנורה.
- אולי הוא נלכד עם נשק ביד,
החבר המטורף.
לא כל אחד שפוי כל כך
כמו הוראציוס שברח מן הקרב.

19. דירתו של הייתה. הייתה נשען על מקלו, רוצה לצאת. מתילדה חוסמת את דרכו.

- מתילדה: מה כל כך מעניין בבריקדות האלה, שאתה מוכרח לראות אותן?
- הייתה: אמרתי לך. אני כותב ספר על המהפכה הזאת.
- מתילדה: אבל המלך שלכם אסר עליך לכתוב עליה.
- הייתה: עד שאני אסיים אותו הוא יודח, או יצא מדעתו, או ימות.
- מתילדה: לשם מה להתגרות בו? כבר הייתה כאן פעם מהפכה, וכבר כתבו עליה הרבה ספרים. אולי תכתוב על הפירמידות במצריים? לא שמעת שיש ארץ בשם מצריים, ויש בה פירמידות?
- הייתה: לא. לא שמעתי.
- מתילדה: אז שב פה ואני אספר לך. מישהו עלול להרוג אותך בחוץ.
- הייתה: אלוהים שומר עלי כי הוא רוצה שאסביר לבני האדם מה קורה בעולם שלו.
- מתילדה: האב ז'אן פול מסביר את זה יותר טוב ממך. אתמול הוא אמר לי שאם תתוודה, אלוהים יסלח לך ותבריא.
- הייתה: אלוהים הוא שצריך להתוודות על כך שהוא היכה אותי במחלה הזאת.
- מתילדה: (בתקיפות) אתה בקושי הולך, אנרי.

מחבבת אותו. נכנס בקרמן.

- מתילדה: או, מסייה בקרמן.
 בקרמן: ערב טוב, מדאם.
 היינה: שלום עליכם, לודוויג.
 מתילדה: בדיוק התחלתי להתפשט, מסייה.
 בקרמן: אני אחכה עד שתתלבשי, מדם.
 היינה: שבע עשרה שנה אני מחכה לך. אולי תשב לאכול איתנו? לימדתי את מתילדה לבשל צ'ולנט.
 בקרמן: **(מופתע)** צ'ולנט?
 היינה: השנים עוררו בי געגוע לבית אבא.
 מתילדה: אולי בכל זאת אני אתפשט, אנרי? **(מתירה את כפתורי שמלתה)**
 היינה: מתילדה! **(היא יוצאת)** אתה ראית פעם בהמה כמו אשתי, לודוויג?
 לפעמים אני כועס עליה כל כך, עד שבמקום לנשק אותה אלף פעמים, אני מנשק אותה רק תשע מאות תשעים ותשע.
 בקרמן: מה שלומך, היינריך?
 היינה: טוב משלום העולם.
 בקרמן: העולם דווקא משתנה לטובה. המהפכה מתפשטת. כאן. באיטליה.
 בהונגריה. באוסטריה. ועכשיו גם בגרמניה. בעוד שבוע מתכנס פרלמנט בפרנקפורט.
 היינה: ומה שלומך אתה?
 בקרמן: כשאני שומע על הבריקדות בברלין, שבים אלי נעוריי. **(צוחק בקול רם מדי)** עלינו להתעלות על חילוקי הדעות בינינו, היינריך. ההמונים זקוקים לנו. לרעיונות שלנו. למילים שלנו. כשגרמניה מתעוררת, אנחנו לא יכולים לפהק בפריז.

נכנסת מתילדה ומגישה שתי כוסות יין.

- היינה: לחיי המהפכה. **(למתילדה)** אפשר אולי להציע לאורח גם מהצ'ולנט?
 מתילדה: הלוואי שהוא ייחנק ממנו. **(יוצאת)**
 היינה: אתה לא מתאר לעצמך איך התדרדרתי. היא גופה אלי אהבה, ואני נוער לעברה בצרפתית.
 בקרמן: סימן שהגיעה השעה. **(בדיסקרטיות)** מחר אנחנו יוצאים לדרך. אלף גרמנים שגלו מארצם וחיכו לשוב אליה. בעוד חמישה ימים נחצה את הגבול ונצטרף למאבק.
 היינה: אלף?
 בקרמן: חמושים. אתה תשב לידי במרכבה הראשונה. כשנגיע לפרלמנט בפרנקפורט, תעלה לבמה ותנאם.
 היינה: ברגע שאחצה את הגבול יעצרו אותי, לודוויג.
 בקרמן: יהיו לך אלף שומרים.
 היינה: הם לא יצננו את תשוקתו של מלך פרוסיה לתלות את ראשי בין ראשי הדוכים שהוא צד.
 בקרמן: אני מתחייב שהפרלמנט יפרוש עליך את חסותו, ותוכל לכתוב בלי שום צנזורה.

- היינה: אני רוצה לחיות בגרמניה יותר מכל דבר בעולם. אבל בכל פעם שאני מחליט לחזור אליה, מתעורר בי רצון להישאר כאן. גלות היא כנראה מצב טבעי יותר בשבילנו.
- בקרמן: אנחנו כבר לא יהודים, היינריך. גלות איננה מצבנו הטבעי.
- היינה: ומה בעניין אשתי? אתה יודע שחליתי.
- בקרמן: מרתה תשמח מאד לטפל בך.
- היינה: ברגע שאעזוב את מתילדה, כל תרנגולי פריז יקרקרו אחריה.
- בקרמן: אתה ראוי לאישה טובה ממנה, היינריך.
- היינה: עם מי אתקוטט שם בהנאה כזאת? כשאלוהים משתעמם הוא מציץ לכאן, כדי להשתעשע מהמריבות שלנו.
- בקרמן: **(בתקיפות)** היינריך, אם לא נחזור הביתה, נשתגע.

נכנסת מתילדה, נושאת מגש וצלחות, ומסדרת את הצלחות על השולחן.

- מתילדה: מה הוא לוחש לך, אנרי? אני רוצה לשמוע. כשרוצים לעשות טוב, לא מתביישים לדבר בקול רם.
- היינה: הוא בא לאכול צ'ולנט, מתילדה.
- בקרמן: אני מחכה לתשובה, היינריך.
- מתילדה: **(לבקרמן)** אתה חושב ששכחתי כמה רצית שאנרי ימות? בגללך ירה בו המטומטם ההוא ופגע לו ברגל. כאן. תאר לך שהיה פוגע שתי אצבעות ימינה, והייתי נשארת עם גבר בלי ביצים.
- היינה: לא עכשיו, מתילדה.
- מתילדה: לעולם לא אוותר על הביצים של אנרי, מסייה בקרמן. אפילו לא למען גרמניה. **(יוצאת)**
- בקרמן: אתה עורק מן המאבק על רפובליקה בגלל האישה הוולגרית הזאת?
- היינה: לא בגללה, לודוויג. עריצות ההמון עלולה להיות נוראה מזו של המלכים. כמו עיני ראיתי מהפכנים יורים בקבצן שגנב לחם.
- בקרמן: בכל מהפכה ניתזים ראשים. כשגוף חולה צריך לקטוע איברים רקובים.
- היינה: האישה המפורכסת הזאת, בפטפטנות הנואָלֶת שלה, לא תמַעך אפילו פֶּנֶה שדבקה בשערה.
- היינה: מתילדה היא פיוט שלא אוכל לכתוב כמותו לעולם.
- בקרמן: אתה מחפש פיוט בשעה שההמונים משוועים לזכויות אדם?
- היינה: אני לא נאבק על זכויות אדם להמונים, לודוויג, אלא על זכויות אלוהים לאדם. מה טעם במאבק, אם בסופו יאכלו כולם מרק שעועית? יש בני אדם הראויים לפרי גן העדן. אני לא רוצה לחיות ברפובליקה שלא מבדילה בין אפרסקים לגללי סוסים. שמנפצים בה פסלי שיש כדי לסלול כבישים.
- היינה: שעוקרים בה שושנים כדי לזרוע תפוחי אדמה.
- בקרמן: ומה על אלה שבטנם נפוחה מרעב והם ממתנים בעיניים כלות לקיץ כדי לאכול תפוחי אדמה?
- היינה: כדי להאכיל אותם לא צריך להלביש פיות במדים, ולא צריך לבשל זמיר לארוחת צהרים.
- בקרמן: וכל זה בגלל שהאישה הזאת אוהבת את הביצים שלך?

היינה: **(בכעס)** אתה רוצה לדעת איך תיראה גרמניה אחרי המהפכה? מחר בבוקר תעיף מבט בסיר הלילה שלך.
 בקרמן: **(בכעס)** אתה תיקח עכשיו את העט, תחצה איתי את הגבול, ותכתוב, כדי שהיא תהיה רפובליקה חופשית, נאורה וצודקת.

הוא אוהז בהיינה וגורר אותו לעבר היציאה. נכנסת מתילדה וממהרת אליהם.

מתילדה: עזוב אותו. **(בקרמן מהסס)** עזוב אותו. **(נוטלת סכין מהשולחן ומאיימת עליו)** לפני שאני מחוררת ת'פרצוף שלך.

בקרמן מרפה מהיינה.

בקרמן: ראש הממשלה החדש קנאי למהפכה בדיוק כמוני. ברגע שאצטט אותך בפניו, הוא יגרש אותך מצרפת.

יוצא. מתילדה ממהרת אל היינה שקרס על הרצפה.

מתילדה: היינריך! מסייעת לו להתיישב על הכיסא)
 היינה: אפשר לקבל כוס מים!
 מתילדה: אני מביאה לך.

מתילדה יוצאת להביא כוס מים. היינה נוטל את מקלו ונמלט בצליעה מהבית.

20. בית הנסיכה מרי. היינה נכנס ופונה לאלפרד ומרי.

היינה: בקרמן היה אצלו ואמר לו שאני מתנגד למהפכה. ראש הממשלה כבר ודאי חתם על צו הגירוש שלי.
 אלפרד: ראש הממשלה יודע מזמן על התנגדותך למהפכה, היינריך. אני לא בטוח שאוכל להגן עליך.
 היינה: אני לא מתנגד למהפכה. תמיד תמכתי בִּפְחִירוֹת לבני אדם בכל מקום בעולם.
 אלפרד: לא כך כתבת.
 היינה: כתבתי שאני לא מוכן לתמוך בהחלפת עריצות אחת בגרועה ממנה.
 אלפרד: ראש הממשלה לא שָׁמַח לשמוע שאתה חושב שהוא עריץ.
 היינה: לא אמרתי שהוא עריץ. להפך. הוא ראש ממשלה נאור. אני מוכן לכתוב כך שוב. אני רק חושש שבתמימותו הוא עלול להיגרר לעריצות.
 אלפרד: כלומר אתה חושב שהוא תמים?
 מרי: אי אפשר לגרש מצרפת כל מי שחולק על דעתו של ראש הממשלה.
 אלפרד: אם אתה רוצה להישאר כאן, תיאלץ לטמון את העט בכיס.
 היינה: איך אני יכול לטמון את העט בכיס כשאני רואה ראש ממשלה שעלה לשלטון על כתפי המהפכה, והוא מבסס את שלטונו בעזרת הצבא. הרי ביום שהמונים יתחננו ללחם, הוא יורה לצבא לירות בהם.
 אלפרד: מניין לך?

היינה: כל אדם השולט בעזרת קני רובים, יתפתה יום אחד להשתמש בהם.
 מרי: ראש הממשלה צריך להודות לו על האזהרה הזאת.
 אלפרד: הידידות איתך נעשית מסוכנת, היינריך. הייתי יועץ המלך. ראש הממשלה
 החדש לא בטוח לגמרי בנאמנות שלי, והוא עלול להשליך גם אותי לכלא.
 לא רק הרגליים שלך עדינות מדי לשרשראות ברזל.
 מרי: **(לאלפרד)** אם אתה לא מוכן להסתכן למען זכותו של היינריך לכתוב,
 כנראה שהזכות לכתוב לא מספיק חשובה בעיניך.
 היינה: אולי לא הבחנת בכך, אדוני, אבל בריאותי התדרדרה. אני חייב לקבל
 טיפול רפואי. גירוש הוא מוות עבורי.
 אלפרד: אני בטוח שיש רופאים טובים גם בגרמניה.

היינה נוטל את מקלו ופונה לצאת.

מרי: אם תגורש, היינריך. אני אצטרף אליך.
 אלפרד: **(נדהם)** אם אני לא טועה, מרי, את אשתי.
 מרי: אני לא יכולה להיות אשתו של מי שנשט משורר למות בגלל שיריו.
 אלפרד: **(בכעס)** הבטחתי לעשות כמיטב יכולתי. **(היינה עוצר)** אני אדבר עם ראש
 הממשלה. אולי תינזף, אבל לא תגורש.

היינה יוצא בצליעה. שחקנים שרים בתיים מתוך "גרמניה, אגדת חורף".

אנא בטחו בי חברים זאבים!	זאב הייתי וזאב אהיה
אל תלכו שולל אחר מנוולים	עמכם תמיד איילל
השבים ומאשימים	האמינו בי ובעצמכם
שערקתי למחנה הכלבים	ויעזור לכם האל.

21. דירתו של היינה. היינה יושב ליד שולחן העבודה שלו. נכנסת מתילדה, לבושה חגיגית, בידה שמשייה.

מתילדה: אתה בא? **(היינה שותק)** אמרת שסיימת את הספר. נלך יחד לדואר לשלוח אותו. מה קרה? אתה מפחד לצאת? אם לא כתבת שום דבר נגד הממשלה החדשה, אין לך מה לדאוג. **(היינה שותק)** אביב בחוץ. קניתי שמשייה חדשה. נלך שלובי זרוע. מדי פעם ננוח על ספסל. **(הוא מנסה אך מתקשה לקום)** בעצם, אין טעם לצאת. עוד מעט ירד גשם. חבל שתלכלך את הנעליים שלך בבוץ. אני אשלח את הספר לקאמפה הזה בעצמי.

היינה נותן לה מעטפה. היא יוצאת. אור על קאמפה במשרדו בגרמניה. הוא קורא את כתב היד של הפואמה החדשה של היינה "גרמניה, אגדת חורף", וגועה בצחוק.

היינה: מה אתה אומר, יוליוס?

- קאמפה: זו השירה הכי טובה שלך, היינריך. האצילים בוחרים למלך את הראשון ביניהם המצליח לצוד ציפור. (צוחק) והמלך הזה טוען שכל אזרחי גרמניה נהנים מחופש ביטוי מוחלט, חוץ מכמה שוטים שמתעקשים לכתוב. (צוחק) השערורייה מובטחת.
- היינה: אני שמח שהצלחתי לשעשע אותך.
- קאמפה: אני רץ לבית הדפוס. רוח החופש לא תמשיך לנשוב כאן עוד זמן רב.
- היינה: עצור רגע.
- קאמפה: אני אשלם לך כרגיל.
- היינה: בימים רגילים תשלם כרגיל. עכשיו הימים בלתי רגילים.
- קאמפה: אתה חושב שבגלל ביטול הצנזורה אני אמכור יותר ספרים? להפך. כשצנזורה אוסרת ספר, אני מוכר אותו הרבה יותר טוב.
- היינה: אני חולה, יוליוס. אני לא בטוח שאאריך לחיות. יש לי גם אישה. אני רוצה חוזה חדש.
- קאמפה: לאף משורר אין חוזה כמו שלך.
- היינה: אף משורר לא מוחרם ומנודה כמוני. גזר דין מוות ממתין לי בגרמניה. גם בצרפת אני חי על זמן שאול, בדירה עלובה שפקיד ממשלתי זוטר יתבייש לגור בה. אני דורש חוזה שנתי קבוע.
- קאמפה: ואם פתאום תפסיק לכתוב?
- היינה: אז תוציא לאור מהדורות חדשות של הספרים הישנים שלי.
- קאמפה: כמה?
- היינה: חמשת אלפים לשנה.
- קאמפה: יצאת מדעתך?
- היינה: אשתי חדלה לעבוד כדי לטפל בי.
- קאמפה: אתה יודע שאני נלחם בשביל כל ספר שאני מוכר.
- היינה: מהספרים שלי בנית לך ארמון.
- קאמפה: אלפיים.
- היינה: בסדר גמור. אתה תבלע את האלפיים האלה ותיחנק, ואני אלך למו"ל אחר.
- קאמפה: חכה רגע. שלושת אלפים.
- היינה: ואחרי מותי, אשתי ממשיכה לקבל אותם כל שנה.
- קאמפה: לא בא בחשבון. היא צעירה. אם היא תחיה עוד ארבעים שנה אני אתרוש.
- היינה: שלושת אלפים לשנה עד יומה האחרון, ואתה יכול ללכת לבית הדפוס.
- קאמפה: ואתה כותב עד יום מותך.
- היינה: את זה אתה לא צריך לבקש.

קאמפה פונה לצאת. הופמן נכנס למשרדו.

- הופמן: החגיגה נגמרה, מר קאמפה.
- קאמפה: איזו חגיגה?
- הופמן: הצנזורה חוזרת לפעול.
- קאמפה: רק לפני שבועיים המלך ביטל אותה.
- הופמן: והבוקר הוא חידש אותה. אתה תעביר לעיוני כל ספר שתבקש להוציא לאור. גם את הספר החדש של היינה.

קאמפה: איזה ספר חדש?
הופמן: זה שבמעטפה הזאת.

22. אור עולה על בית הקפה בפריז. הגולים שחזרו מובסים מגרמניה שבים לבית הקפה. בקרמן נתמך בידי ז'נט ושראוס. אחריהם צועד בראונר. הם מתיישבים בשתיקה. בפינה מנגן קבצן באקורדיון.

מרתה: הנה אתם. סוף-סוף. חזרתם חיים. ברוכים הבאים.
ז'נט: לודוויג צריך כוס מים, מרתה.
מרתה: ודאי. הנה. (מגישה לו) חיכיתי לכם. דאגתי. שאלתי.
בראונר: הכל היה לשווא, מרתה. השירים, המאמרים, הביקורות. חבל על הנייר והדיו. לשווא גם חירפנו את נפשותינו בקרבות על הבריקאדות.
שראוס: מזלנו שראשינו עדיין על צווארינו.
בראונר: ובברלין מפשר השלג, העצים מבלבלים, והמלך מולך.
מרתה: כשאתה מדבר רואים שחסרות לך שתי שיניים.
בראונר: שיניים אלה נפלו בקרב. מחר אתלה שלט על החזה.
שראוס: אבל הנאום של לודוויג בפרלמנט היה יוצא מן הכלל. כמו נביא קדמון שאלוהיו נגלה לו מהסערה. (לבקרמן) בודהה היה אומר עליך ש...
ז'נט: הוא לא מרגיש טוב, וולפגנג.
בראונר: באביב יעלה שוב ריח מהפכה באפן, והוא שוב ייתקף תזזית.

נכנס היינה, בצליעה קשה על מקלו, ומתיישב ליד שולחן סמוך לבקרמן.

היינה: ערב טוב, לודוויג. שמעתי שחזרתם. שמעתי על קרב הגבורה שלכם מול צבא פרוסיה. על אכזריות החיילים. שמעתי גם על הנאום המבריק שלך בפרלמנט.
מרתה: (מגישה בירה) היום הבירה על חשבון הבית.
בראונר: אני אכתוב לכבודך שיר, מרתה.
היינה: (למרתה) גם אני אשמח לקבל בירה. (פונה שוב לבקרמן) לא הופתעתי לשמוע שְׁיָרוּ בכם. מלך פרוסיה עדיין לא גילה שבני אדם כבר אינם קניבלים. הוא רוצה להאכיל את החיילים שלו בלבבות של מהפכנים.
(למרתה) ביקשתי בירה, מרתה.
מרתה: (בקור) אתה יכול לבקש בבית הקפה שממול.
היינה: אני אכתוב לכבודך שיר יותר טוב.
בראונר: (בכעס) באת הנה להתגרות בנו?
היינה: חס וחלילה. באתי לחדש את הברית בינינו. תמיד הייתי חייל במלחמה על החירות. אם תקימו שוב את עיתון המהפכה, אני אשמח לכתוב לו.
שראוס: גם כאן אסור להגיד עכשיו "חירות", היינריך.
היינה: אמרתי בשקט.

בקרמן פונה אל היינה בכעס.

- אתה חייל במלחמה על החירות? אתה משרת נתעב של הדיקטטורה! אתה בקרמן:
עבד נרצע של המלך.
של המלך? איזה מלך? היינה:
(שולף מסמך) מלך צרפת. כתבת בשירותו עד שהוא ברח. עכשיו אתה בקרמן:
כותב בשירות תומכיו. משרד האוצר הצרפתי עדיין משלם לך קצבה
שנתית. הנה הרישום.
(נדהם) איזה רישום? היינה:
חמשת אלפים פרנק כל שנה. עכשיו ברור למה בגדת במהפכה שלנו.
עכשיו ברור למה השמצת אותה. עכשיו ברור למה היא נכשלה.
לודוויג, תירגע. ז'נט:
אתה מאמין שאני כתבתי משהו תמורת הכסף הזה? היינה:
(קם) אתה קיבלת את הכסף לא רק בשביל מה שכתבת, אלא בעיקר בקרמן:
בשביל מה שלא כתבת.
שב! ז'נט
אתה בגדת בגרמניה. אתה השכרת את העט שלך לכל מי ששילם. לו השטן בקרמן:
שילם לך, היית משכיר אותו גם לשטן. ההיסטוריה תזכור אותך לדיראון
עולם כמי שהפך את המוסר להלצה תפלה. אני כותב עליך ספר עב כרס.
לא מאמר בעיתון שיעטפו בו דגים מלוחים. בגלל יהודים כמוך יש בעולם
אנטישמיות.

בקרמן קורס אל זרועותיה של ז'נט. היינה קם ויוצא בצליעה.

23. לשכת המלך פרידריך וילהלם. הופמן מראה למלך את הרישום על הקצבה השנתית שהיינה קיבל ממלך צרפת.

- נפלא. סוף-סוף אנחנו יכולים להאשים אותו בבגידה, ולהוציא אותו להורג. פרידריך:
בהחלט, הוד מעלתו. היינה בן מוות. אבל אני מציע להרוס קודם גם את הופמן:
המוניטין שלו.
להרוס את המוניטין שלו? פרידריך:
כל פטריוט גרמני שידע על הקצבה שהוא קיבל ממלך צרפת, לא יקרא הופמן:
לעולם שום ספר שלו.
זה הכל? אני רוצה לראות את ראשו נערף. בכל מילה שהוא כתב, הוא פרידריך:
לגלג עלי, ביזה אותי, השפיל אותי. אני סוס וְשִׁמּוֹ מחסום לפיו, והוא צוהל
דרך אַחוּרִי?!
חס וחלילה, אדוני. לכן עונש מוות הוא קל מדי בשבילו. היינה חי כל חייו הופמן:
על אהבתם של קוראיו, ועונשו הכבד ביותר הוא שנאתם. אם נפרסם
מודעה גדולה על בגידתו...
רעיון מבריק, הופמן. פרסמו את המודעה בכל העיתונים. עמוד שלם. פרידריך:
באותיות גדולות. היינה יהיה לדיראון עולם. גרמניה תרדוף אותו ואת
ספריו עד קץ כל הדורות.

24. דירתו של היינה. נכנסת מתילדה לבושה שמלה צבעונית.

- היינה: לאן את הולכת?
מתילדה: להביא את התרופות שלך.
היינה: בשמלה כזאת? איך העזת בכלל לקנות אותה? אפילו אם אני אכתוב עכשיו ספר שיימכר כמו התנ"ך, לא אצליח לשלם בשבילה.
מתילדה: למה אתה כל כך כועס? הרוח העיפה את הכובע שלך בשדרה? אתה רוצה נשיקה? הנה אני אתן לך.
היינה: והמחוך? לא מצאת אחד מספיק גדול לשדיים שלך? אני מקווה שאת חושפת אותם לכבוד מאהב שאוכל להתגאות בו, כשהשירים שלי יישכחו.
מתילדה: לבשתי את השמלה הזאת כדי לשמח אותך.
היינה: אם את חושבת שאפשר לשמח אותי, את לא מבינה את גודל האסון. בגלל המודעה שמלך פרוסיה פרסם, אף אחד לא יקרא יותר שום ספר שלי.
מתילדה: אתה תמיד אומר את זה, ותמיד יש כאלה שקוראים.
היינה: כל העולם חושב עכשיו שכתבתי תמורת כסף.
מתילדה: אתה תמיד חושב שהעולם נגדך. כשכלב נובח ברחוב, אתה חושב שהוא רודף אחריך. כשעלה נושר מעץ, אתה חושב שהעץ לא רוצה לתת לך צל.
היינה: אני חושב שכולם נגדי, כי אני כבר לא יודע מי בעדי. כל אחד מידידי שידע על הקצפה ממלך צרפת, יכול היה לספר ללודוויג. אפילו את.
מתילדה: אני? אתה בעלי. אני אוהבת אותך. למה שאני אלשין עליך? אם לא תבקש שליחה עכשיו, אתה לא תיכנס למיטה שלי כל השבוע.
היינה: את לא תחזיקי מעמד אפילו לילה אחד.
מתילדה: אני דווקא אחזיק מעמד. אתה תנסה ללכת לנשים אחרות.
היינה: הלוואי שיכולתי.
מתילדה: אתה הולך כל שבוע לאישה העשירה ההיא שאוהבת את השירים שלך. יום אחד תגלה שהבעל שלה הוא שהלשין עליך. אתה כל כך מטומטם, שאתה לא יודע שכל בעל נבגד, בסוף נמאס לו.
היינה: אלוהים אדירים, מתילדה. המוח שלך יותר גדול ממה שחשבתי. את צודקת. זה הבעל המנוול שלה. (נוטל את מקלו ויוצא בצליעה)

25. מרי ואלפרד בביתם. נכנס היינה ופונה אל אלפרד.

- היינה: אתה מסרת לבקרמן את הרישום של הקצפה שלי. למרות שידעת שידיי נקיות. מעולם לא כתבתי מילה אחת תמורתה.
אלפרד: אתה יודע היטב למה מסרתי.
היינה: ידידותי עם אשתך הייתה טהורה, אדוני. היא לא הכתימה אותך במאומה. תשאל אותה.
אלפרד: אני יודע מה היא תשיב.
היינה: אתה לא מאמין לה?
אלפרד: מסרתי את הרישום לבקרמן כי נהגת בה בחירות מופלגת.
היינה: ולכן החלטת להרוס את חיי? הרי כל מילה שכתבתי למען תיקון העולם נחשבת עכשיו למילה בשרות המלך. מי ירצה לקרוא ספר שלי?

- אלפרד: לרוע מזלך, בחרת באישה הנשואה לבעל הלא נכון.
היינה: לפחות בקש מראש הממשלה להמשיך את הקצבה שלי.
אלפרד: **(בזעם)** לך תקבץ נדבות בבית הכנסת, אצל אֶתִּיק המזוקנים, המחטטים בספריהם העתיקים, ומסריחים את העולם בדג מלוח ושום. אולי הם ימצאו בכיסיהם כמה מטבעות שקיבלו עבור מכנסיים משומשים שמכרו בשוק.
היינה: תודה, אדוני.
אלפרד: **(זעמו גובר)** לא יכולת לבחור באישה יהודייה? אפילו אלוהים בחר ביהודייה להוליד לו את בנו.
מרי: צא מן הבית הזה, אלפרד! צא ואל תחזור! **(אלפרד יוצא)** האיש הזה רימה אותי מיום שהכרתי אותו. מאחורי פניו הנאורים מסתתרת נפש חשוכה. כל פרח שהוא מסתכל בו, נובל מיד מקור עיניו.
היינה: לי הוא דווקא נתן סיבה לתקווה. אני נרדף על מה שכתבתי. איש לא יקרא עוד מה שאכתוב. אני מרושש. חולה. בבית מחכה לי אישה שוחרת נקמה. לאן שאפנה, חייב להיות יותר טוב.
מרי: אלפרד לא יהסס להשתמש בכוחו כדי שתגורש.
היינה: לאן אני יכול לברוח?
מרי: לכאן. כאן תוכל לכתוב על המהפכה, בלי לחשוש מאיש.
היינה: אשתי לא תוותר עלי, מרי.
מרי: גם אני לא. עשרים שנה לימדת אותי לאהוב אותך. אתה לא יכול לדחות עכשיו את האהבה שלי.
היינה: את אוהבת את מי שהייתי, מרי. **(נוטל את מקלו ופונה לצאת)**
מרי: חכה. **(חוסמת את דרכו)** הישאר לפחות הלילה. גירשתי למענך את בעלי. אם בבוקר תרצה ללכת, אני לא אעצור בעדך. אני גאוותנית מכדי להתחנן. אני גם יודעת שמחר בערב תחזור. בלי האהבה שלי תהיה ראוי בעיניך רק לאהבה של מוכרת נעליים.
היינה: הלוואי שהייתי עדיין ראוי לאהבה שלה. **(יוצא)**

26. שחקנים שרים את השיר "על נהרות בבל" של היינה.

על נהרות בבל ישבנו	זהו ניגון עתיק ומר
גם בכינו, שם על ערבות	המייבב תחילה בצער,
תלינו את כינורותינו	והומה ומתייפח
זוכר את הקינות הישנות?	כמו קומקום על אח רותח
שנות אלפים הוא מבעבע	תודה על רוקך, כלב
קורע בבשרי עד זוב!	שפֶּכֶת מעט את הכאב.
והזמן לוקק פצעיי	לרפאני יכול רק המוות,
כמו כלב את פצעי איוב.	אך לאסוני אני בן אלמוות.

אור על חדרו של היינה, השוכב על שני מזרונים, גופו משותק, פרט לידו הימנית וראשו. הוא מסתכל על קאמפה הנמצא במשרדו, מסתכל בדפי השירים.

- קאמפה: זוהי פסגת יצירתך, היינריך. שום בן תמותה לא העז לזעום על אלוהיו כמוך. נקרא לספר הזה "רומנסרו". הקוראים יחשבו שיש בו שירי אהבה, וימהרו לקנות אותו. מוטב שאלך כבר עכשיו אל הדפוס. אני מקווה שהמהדורה הראשונה תימכר לפני שהמלך יצווה להחרים אותה.
- היינה: חכה רגע, יוליוס. אולי לא תראה אותי שוב.
- קאמפה: אל תדאג. כשהמוות רואה אותך כותב שיר, הוא מחכה עד שתסיים אותו.
- היינה: ומה יהיה גורלם של השירים החדשים האלה? מתילדה לא תדע מה לעשות בהם.
- קאמפה: אני אוציא אותם לאור אחרי הרומנסרו.
- היינה: תן לי את מילתך.
- קאמפה: **(בהיסוס)** אני אעשה כמיטב יכולתי, היינריך. השירים החדשים נועזים קצת יותר מדי..
- היינה: השירים האלה יבטיחו את ניצחוננו של האדם על האלוהים, יוליוס. הם יזרעו ספק לא רק בקיומו, אלא בעצם נחיצותו של האלוהים. הם מראים שהכוח שבני אדם נתנו לו השחית אותו. שהוא איבד את חוש ההומור שלו.
- קאמפה: הייתי נותן לך את מילתי, היינריך, אבל אתה יודע שהכנסייה תכריז עלי מלחמה.
- היינה: חשבתי שיש בינינו ברית.
- קאמפה: היינריך, אתה מעז לכתוב את השירים האלה, כי כבר אי אפשר להוציא אותך להורג. אותי עדיין אפשר. **(פונה לצאת)**
- היינה: **(אחרי)** אני כותב אותם, כי המנוול שם למעלה מכריח אותי.
- קאמפה יוצא. למרות כאביו נוטל היינה את הדף והעט, ומנסה לכתוב. מתילדה נכנסת, כוס מים בידה. היא מסייעת להיינה לשתות.**
- מתילדה: אם תמשיך לכתוב, אנרי, יכאב לך עוד יותר.
- היינה: להפך. כל שורה שאני כותב, דוחה את הכאב.
- מתילדה: אולי בכל זאת אביא לך כומר? תתוודה, תתפלל ותחייה.
- היינה: לאלוהים יש כבר מיליוני טיפשים שמתפללים אליו.
- מתילדה: האלוהים שלנו מלא רחמים, אנרי.
- היינה: באמת? מתי פגשת אותו בזמן האחרון?
- מתילדה: תפסיק כבר! **(באיפוק)** אני רוצה שתבריא, אנרי. שתעמוד על הרגליים. שתכעס עלי ותלעג לי. אני רוצה לטייל איתך ברחובות ולראות אותך מרחרח נשים מבושמות. אני מוכנה להתפלל בשביל זה, להתוודות ולצום. ואתה לא מוכן לעשות שום דבר. למה? אם תגיד שאתה מאמין, אלוהים ירפא אותך. ישו הקים אנשים מתים לתחייה.
- היינה: אם האלוהים שלך יכול לרפא אותי, ובכל זאת הוא מפקיר אותי לסבל הזה, אז הוא באמת מנוול.
- מתילדה: אלוהים עושה נסים רק למי שמאמין בו. אני מוכנה להזמין לך כומר של יהודים. אני מוכנה אפילו להביא לך כיפה.
- היינה: את הכיפה שלי אני חובש על ליבי.
- מתילדה: אם האלוהים של היהודים מעניש אותך בגלל שבגדת בו, אני מוכנה שתחזור להיות יהודי.

- היינה: אני לא יכול לחזור להיות יהודי.
מתילדה: למה?
היינה: כי אף פעם לא הפסקתי להיות. **(צוחק)**
מתילדה: אז אולי המחלה שלך היא העונש שלי? אולי אני חטאתי? **(הוא שותק)** אם אתה לא מוכן להתפלל למענך, בקש רחמים למעני. גם אני סובלת. **(הוא מהסס)** הרבה אנשים חלו, וחזרו אליו, למרות שאף פעם לא האמינו.
היינה: אני לא רוצה להאמין רק בגלל שאני חולה.
מתילדה: אם לא תאמין בו, הוא ישלח אותך לגיהנום.
היינה: הגיהנום נועד להפחיד את הטיפשים, מתילדה.
מתילדה: אני טיפשה, ואני מפחדת.
היינה: ואני חכם ואני מפחד. כי אני לא יודע על מה אני נענש. אני לא יודע למה אני גוסס דווקא כשאני כל כך רוצה לחיות. למה הוא דוחף חופן עפר אל פי כדי להשתיק אותי. זוהי התשובה שלו לשירים שלי? חופן עפר?
מתילדה: די, אנרי. חדל! **(שתיקה)** אני הולכת להביא את הכומר.

לתדהמתה נכנס כומר שפניו מוסתרים בכובעו, בידו נר, והוא מברך:

Deo gratias. In hoc signo vinces. Durus est hic sermo, et quis potest eum audire²

- מתילדה: **(לכומר)** מי הזמין אותך, אבי?
כומר: רוח הקודש.
מתילדה: **(בבהלה)** ישו! הוא לא הולך למות. נכון?
כומר: כנראה שלא.
מתילדה: תודה, אבי.
כומר: אבקש להישאר לבד עם החולה למשך הווידוי, בתי.
מתילדה: יברך אותך האל, אבי.
כומר: גם אותך, בתי.

מתילדה קדה ויוצאת.

- היינה: אתה יכול לחזור לכנסייה שלך. אני לא מתכוון להתוודות. **(הכומר מסיר את כובעו. מתגלה בקרמן)** לודוויג!
בקרמן: קראתי את הרומנסרו, היינריך. מְסֶפֶר לְסֶפֶר, אתה הולך מְדַחֵי אל דְחֵי. ממתי אתה כומר?
היינה: מאז שגיליתי שבני אדם אינם מסוגלים לגאול את עצמם בעצמם, והם זקוקים לחסד האל כדי להיגאל.
היינה: וזנחת את המהפכה?
בקרמן: אם אין לנו תקווה על האדמה, עלינו לחפש אותה בשמיים.
היינה: כל חיך הַטָּפֶת נגד השקר הזה.

² ברוך האל, בסימן זה תנצח. קשה דרשה זו גם למי שמסוגל להאזין לה ²

- בקרמן: ועכשיו גיליתי את האמת. אתה הוא ששיקרת כל חייך, והגיעה שעתך לתת את הדין.
- היינה: על מה?
- בקרמן: על שֶהִטַּפְתָּ לבני אדם שהם נבראו בצלם אלוהים, ולכן הם מסוגלים לגאול את עצמם.
- היינה: אם באת להחזיר אותי בתשובה, אני מוכן לכתוב למי ששלח אותך שעשית כמיטב יכולתך.
- בקרמן: אתה לא תכתוב יותר שום דבר, היינריך. מי שיקרא אותך ישתכנע שאין טעם להתפלל אל האלוהים, ובכך יגזור על עצמו גיהנום.
- היינה: מי שיקרא אותי ישאל את עצמו אם יש בכלל אלוהים.
- בקרמן: אתה רמש עלוב. מי אתה שתטיל ספק בקיומו?
- היינה: האדם יכול להשתעבד לאלוהיו, ולהיות רמש עלוב. אבל הוא יכול גם להאמין בעצמו ולמלוך על חייו. **(רומז על עצמו)**
- בקרמן: אתה משותק וגוסס, ובליבך אתה מלך? הכפירה שלך היא יוהרה של שוטה רברבן.
- היינה: במה אני עוד יכול להתרברב?
- בקרמן: בסירובך לבקש רחמים. אני מזהיר אותך, היינריך. חזור בך מכל מה שכתבת, התוודה ובקש מחילה. אלוהים יַעֲנֶה לך ויקצר את סבלך.
- היינה: ואם לא?
- בקרמן: כומר קתולי הגון יודע לשכנע כל אדם להתוודות. **(מקרב את הנר הדולק אל פניו של היינה)**
- היינה: **(בפחד)** מתילדה. מתילדה..

נכנסת מרי. בקרמן ממהר לכבות את הנר ולהסתיר את פניו.

- בקרמן: אלוהים עצמו ישכנע אותך. אפילו אתה לא תמצא מילים שיצילו אותך מעונשו. ואם אתה מתפלל אל המוות שיגאל אותך מייסוריך, דע לך שהוא לא יגאל אותך מנקמתו. כל חיי אני אפרש את השירים הארורים שלך, שחיללו את קודש הקודשים, ואוכיח שהם הלצות תפלות וריקות.

הוא יוצא. מרי כורעת ליד היינה ומחבקת אותו.

- היינה: הגעת בזמן.
- מרי: היינריך יקירי, הסבל שלך נורא יותר מן השמועות עליו. אני לוקחת אותך אלי הבייתה. אתה לא תירקב על מזרנים מטונפים בחדר מעופש כזה.
- היינה: תודה, מרי, אבל מתילדה לא תסכים.
- מרי: אתה רוצה שאקח אותך לבית חולים? שם גם היא תוכל להיות לצידך.
- היינה: גם לכך היא לא תסכים.
- מרי: אולי היא תסכים שאבוא הנה לעזור לה? אני לא יכולה להפקיר אותך לייסורים כאלה.
- היינה: זה קצת מאוחר, מרי.
- מרי: למה? אתה כותב. אני רואה שהדיו עדיין לא יָבֵשׁ על הדף.
- היינה: את לא רואה שאני גוסס?

מרי: אני רואה מלך הפוסע בעולם מלוא קומתו, ואנחנו מתרוצצים סביבו לחפש לנו פרורים מהרהוריו.
 היינה: כבר איבדתי את מלכותי, מרי.
 מרי: השירה שלך היא מלכות.
 היינה: מלכות חולפת. הכתר שלה קל כמו נוצה בחלום. לו יכולתי, הייתי נאחז גם בקורת עץ רקובה. דווקא כשאני בטוח שאין אלוהים, הוא מנחית עלי מכה כל כך אנושה. **(הוא מתעשת)** חבקי אותי, מרי. אם הוא יראה אותי בזרועותיך, אולי הוא יעלם מבוש בין העננים.

היינה מחבק את מרי. השחקנים שרים את השיר: "חנני".

עד כמה אקנא במתים	אנא אֵלִי, קצר סבלי.
מתענה בכל יום כבר שבע שנים	הביאני במהרה לקבורה,
על הרצפה מתגלגל ומתפתל	יודע אתה שאיני מתאים
מתאוה למות ולא יכול.	למות בשמך מות קדושים.

נכנסת מתילדה.

היינה: זוהי מרי, מתילדה.	
מתילדה: אני יודעת.	
מרי: באתי לעזור לך.	
מתילדה: אין צורך.	
מרי: הוא זקוק לי. אני נותנת לו כוח לחיות.	
מתילדה: גם אני.	
מרי: הוא שִׁמַּח מאד לקראתי. תשאלי אותו.	
היינה: אולי היא תאכל איתנו ארוחת ערב?	
מתילדה: אין מקום ליד השולחן.	
מרי: אני מבקשת למענו. היי נדיבה אליו.	
מתילדה: לכי כבר!	
מרי: תודה, מדאם. (להיינה) אני אבוא מחר. (פונה לצאת)	
היינה: רק רגע, מרי. נשקי אותי.	

מרי מהססת, אך מתקרבת אל היינה, ונוטלת את ידו.

היינה: אני אוהב אותך עד צאת נְשַׁמְתִּי, כנראה מחר או מחרתיים.	
מרי: כשתמות, היינריך, אני אמות איתך.	

היא מנשקת את ידו ויוצאת.

היינה: (אחריה) מרי! (למתילדה) קראי לה.	
מתילדה: היא לא תיכנס יותר אל הבית הזה.	
היינה: קראי לעגלון. אני אסע אחריה. אני רוצה להרגיש עוד כמה פעימות של הלב.	

מתילדה: אתה חי בעולם שברא אלוהים, והוא אוסר עלינו לרצות כל כך הרבה.
 היינה: האלוהים הזה כבר לא אוסר עלי ולא מתיר. תראי איך הוא מפחד ממני.
 איך הוא ממתין למוות שישלח אלי את ידו, ומקווה שאכרע על בְּרָפִי
 ואתחנן לרחמי. ראי כמה הוא מייחל לשמוע אותי מברך אותו ומת. אבל
 אני לא אברך ואמות. אני אקלל ואחיה. ארור אתה שמעכת אותי בעקב
 המגף שלך. ארור אתה שמחצת אותי כמו תולעת על האדמה. ואף על פי
 כן, אני עדיין חי. אתה רואה? אני חי וכותב...
 מתילדה: **(מחבקת אותו)** אתה לא יכול לחיות יותר ממה שאלוהים מרשה, אנרי.
 אתה לא יכול לאהוב יותר ממה שהוא מרשה. אתה לא יכול לבגוד. לרמות.
 ללעוג. לקנא. אתה גם לא יכול לכתוב יותר ממה שהוא מרשה.
 היינה: אף פעם לא ביקשתי את רשותו, מתילדה...

מתילדה ממשיכה לחבק את היינה עד שהוא חדל לנשום. חשכה.

סוף